

Knjiža 7.

Življenje in svet

Štev. 8.

Ljubljana 21. februarja 1930.

Leto 4.

Nikolaj Pirnat: *Al' me boš kaj rada imela?*

Dr. S. Gregory,
ravnatelj newyorške psihiatrične klinike

Ali so duševne bolezni **ozdravljive?**

Človek skoro ne bi verjel, da so še nedavno tega i zdravniki i javnost kazali v splošnem zelo malo zanimanja za vprašanja, ki so se tikala duhovnega zdravja. Koliko dela in gmotnih sredstev je bilo posvečenih zdravljenju telesnih bolezni! Število ustanov, katerih naloga je zdravljenje telesnih bolezni, že vse zadnje čase naglo in neprestano rase. Laboratoriji za preizkušnjo so se ukvarjali temeljito z vsako še tako na videz nepomembno boleznijo. Le probleme duhovnih bolezni so obdelovali kot probleme drugega reda in jih postavljali čisto v ozadje znanstvene raziskave.

Nikakega dvoma ne more biti, da je duhovno zdravje odvisno od zdravega načina življenja. Vsakdo bo pač brez pridržka priznal, da je nesposobnost, ki izvira iz duhovnih nedostatkov, neprimer- no večja nesreča kakor telesni nedostatek ali fizična slabost. To se dandanašnji kaže bolj kakor kedaj prej. Vsekdar v zgodovini človeštva sta bila človekova sreča in blagostanje odvisna od njegovega duhovnega stanja. V dobi stroja, v kateri zdaj živimo, pa se stavijo na duhovne sposobnosti še večje zahteve. Bolj kakor kedaj prej je postalo življenje boj živcev. Dandanašnji odloča uspeh samo izrazito visoka stopnja duhovnih sposobnosti.

A neka znamenja že govore za to, da se svet začinja zavedati pomena duhovnega zdravja. Kakor vse kaže, javnost že razumeva, da zahtevajo duhovne ali nervoznostne motnje prav isto pažnjo, kakršno so doslej posvečali samo telesnim bolečinam in boleznim.

Iz tega spoznanja se je rodil moderni psihiatrični institut, klinika, na kateri se zdravijo duhovne bolezni in kjer ima bolnik najlepšo priliko, da se podvrže skrbni individualni negi v zvezi s telesno preiskavo in primernim zdravljenjem.

Vzroka za dosedanjo splošno ravnodušnost, skoro bi smeli reči, malomarnost, je iskati v tem, da je človek po svojem načinu mišljenja usmerjen v materialistično plat. Človek misli v konkretnih pojmih. Pomena telesnih bolezni mu ni težko doumeti. One predstavlja-

jo zanj konkretna dejstva, ki jih lahko razume. Instinktivno pa se ogne proučevanju manj prijemljivih duševnih motenj, ki zahtevajo abstraktnega mišljenja; a kadar se mora z njimi ukvarjati, ga postane strah, ker čuti, da so izven pojmov, ki so mu domači.

V predzgodovinskih časih je bilo človekovo življenje v najširši meri odvisno od njegove telesne sposobnosti. Fizična slabost je pomenila propast. Le oni, ki je bil telesno čvrst, je lahko preživel svoje vrstnike. Socijalni razvoj je prinesel s seboj, da je potreba po telesni čvrstosti postala manjša, a vendar ima človek še zmerom skrb za svoje telesno zdravje, med tem ko problem duhovne sposobnosti malone popolnoma zanemarja.

A glavni vzrok za to nepojmljivo nedostajanje pozornosti za duhovno higijeno je bilo uprav neverjetno neznanje in prav tako veliki predsodki. Mnogo let so ljudje mislili, da izvirajo duhovne bolezni iz neke nalezljive bolezni v rodbini, ki se podeduje od rodu do rodu, tako da je nje ozdravljenje že od vsega početka breznažno. Samo da čujejo kako besedo o tej ali oni duhovni hibi, postanejo ljudje takoj nezaupni. Slepo oko navadno zbudi sočutje, duševni nedostatek pa velja za sramoten. Za telesne napake so ljudje na moč izumljivi pri negi in skrbi, a duhovnih motenj jih je strah, češ da so žalostna posledica dedične infekcije. Ta strah je zaviral znanstveno zdravljenje. Če je duhovna bolezen dedična, je zanesljivo ne bo moči ozdraviti — meni vsa javnost vprek. Edino sredstvo naj bi bilo v tem, da bolnika vzameš iz njegove okolice. Ta velikanska zmeta je utemeljena v dejstvu, da vidijo ljudje v duhovnih motnjah vselej neozdravljivo duhovno bolezen. Odkar pomeni priznanje slaboumnosti toliko kakor vzeti nase pečat, da si blaznež, vzame osebo, ki kaže le neznatne znake umobolnosti, njena rodbina v zaščito in jo odreže od vnanjega sveta. Bolnika ali bolnico spremlja strežnik, ki dobro pazi nanj, ker Bog ne daj, da bi svet doznal o njegovi bolezni še tako neznatno tro-

hico ali samo zaslutil, da je dotičnik obolel na umu. Splošna sodba je, da se človeštvo deli v dva različna razreda: v enem so duševno zdravi, v drugem pa umobolni ljudje. In edino sredstvo za umobolne da je absolutno odrezanje od ostalega sveta.

Ker pomeni duhovno zdravje za človeka neskončno več kakor telesno, je počasni klinični razvoj na tem polju v velikem nasprotju z napredkom, ki so ga drugod že dosegli. Toda če bi bili gledali laglje duhovne bolezni že od nekdanj v isti luči kakor telesna obolenja, bi bila tla za lažje zdravljenje že davno pripravljena in mrka tragičnost umobolnosti bi že davno izginila, ker bi bila dana možnost popolnega okrevanja.

Kriva domneva, da bolezni na umu niso v nikaki zvezi z ustrojem telesa, je prav tako pripomogla k predsodku, da jih je treba skriti pred svetom. Dejstvo pa je, da so bolezenske motnje možganov, ki so izvor duhovnega dela, prav tako fizične prirode, kakor obolenja drugih telesnih organov, na primer srca, jeter, obisti itd. Zato smemo o obolenjih na duhu ali na živcih prav tako govoriti kakor o obolenjih jeter, srca ali obisti, kadar ti organi ne opravljajo več svojih funkcij tako kakor prej.

Vsi organi telesa z živčnim sestavom vred delujejo v soglasju. Motnja ali nered v duševnih funkcijah vpliva tudi na telo. Prav tako bomo pri boleznih telesa ugotovili reakcijo na duha. Funkcije telesa in duha so v tesnih izmeničnih odnošajih in medsebojno odvisne druga od druge. Jasen in prepričevalen dokaz za to, kako učinkujejo duševni konflikti na fizično počutje telesa, so nam živčni pretresi, ki so jih vojaki doživeli med vojno, kadar so morali vzdržati hud artiljerijski napad. Duševni boji, bojazen in strah so v takih primerih ostavili svoje sledove celo na telesu. Tako so nam znani primeri ohromenja posameznih udov, oslepljenja, oglušanja, jecljanja itd. Kadar je vzrokov, ki so rodili te motnje (t. j. bobnečega ognja), nestalo, so prestale tudi telesne bolečine ali se vsaj znatno ublažile. Nikakega dvoma ni, da izvira mnogo telesnih hib iz duhovnih motenj, a bolnik, da, pogosto niti zdravnik se tega ne zave. V to svrhu štejemo dolgotrajne telesne napake, ki jim zdravniki ne vedo leka, a ki vendar v nekih okoliščinah čisto nenadoma izginejo.

Vlogo, ki jo je dedičnost igrala pri čihovnih obolenjih, so žal zelo precenjevali. Res je sicer, da neka vrsta nevro-

tične infekcije v posameznih rodbinah prevladuje, a ne bolj, kakor nagnjenje za nekatere telesne bolezni, ki jih v tistih rodbinah srečujemo, kakor na primer za sušico ali bolezni na obistih.

Toda treba bi bilo imeti na umu dejstvo, da bolezen sama ni dedična, nego samo organska inferijornost. Bolezni pa se je moči ogniti, če se ravnamo po temeljnih higijenskih pravilih. Ravno ista je pri duševnih boleznih. Saj je skoraj ni družine, pri kateri ne bi našli te ali one duševne ali telesne bolezni v direktnem ali indirektnem kolenu, toda pri boleznih na umu in nervoznostnih motnjah so ljudje to dejstvo vse preveč precenjevali. Vsekako drži, da je pogosto, če nimamo opravka s hudim kršenjem zakonov duhovne higijene, moči odpraviti nevrotično infekcijo — prav tako kakor telesne bolezni.

Med tem ko so vprašanju dedičnosti pri telesnih obolenjih posvečali le malo pozornosti, so zato tem bolj precenjevali vlogo, ki jo igra pri duhovnih obolenjih. Strašilo podedljivosti umobolnosti nikakor ni, kakor splošno mislijo, zajamčeno po dejstvih. Ne glede na vsa »mnenja«, ki so nastala o boleznih duha, še vedno drži eno dejstvo: duhovne bolezni kažejo mnogoličnost stopenj vseh vrst in se po trajanju, izboljšanju ali ozdravljenju ter opasnosti prav tako med seboj razlikujejo kakor fizične bolezni. Druga zelo razširjena zmeta je domneva, da je med nervoznostjo in duhovno boleznijo kaka razlika. V resnici je samo razlika v vsakokratni stopnji intenzivnosti ali, da ne imenujemo ominozne besede umobolnosti: razlika je samo umetna.

Vsekako pa moramo vztrajati na tem, da je treba zdravljenje duhovnih bolezni spraviti v vzajemno skladje in odnose z vsem telesom. Le tako smemo pričakovati uspešnih rezultatov.

Nešteto je ljudi, ki trpe na lahnih nervoznostnih motnjah, ki pa bi, če bi o pravem času prišli v skrbno zdravniško nego, spet okrevali in ozdraveli. Toda danes še nimamo javnih zavodov za take bolezni, zasebne sanatorije pa lahko posečajo samo imoviti ljudje. Vsekako izdatkov zanje ne zmorejo uradniki in nameščenci z majhno mesečno plačo. Tako mora mali uradnik ali strojepiska, če pride nanjo ta bolezen, dalje delati, da si ohrani golo življenje, razen če nima morda sorodnikov, ki bi jo podprli. V največ primerih te vrste postane nervoznostno stanje čedalje nevarnejše in nesrečnež ali nesrečnica se naposled zruši.

Življenje mnogih ljudi, ki jih je zatekel odkrit duševni ali živčni polom, kaže na razmere, kakor smo jih popisali. Če bi ti obupani ljudje bili imeli priliko podvreči se že od vsega početka svoje bolezni strokovni zdravniški oskrbi, bi bili morda že odvrnili katastrofo. Največje važnosti je v zvezi s tem skrbno proučevanje problema otroške vzgoje. V mislih imam pred vsem otroke, ki kažejo v svojem značaju črte, ki zelo otežujejo vzgojo, pouk in ravnanje z njimi; tako na primer stalen nemir, razburljivost, jezo, nagnjenje za tatvino, uhajanje z doma, lažnivost, lenobo, prerano spolno zrelost in mnogo podobnih lastnosti. Vzroki tem pojavom utegnejo biti pomanjkljiva prehrana, bolezni na bezgalkah, nakažen obraz, bolezni na črevesju ali želodcu, lahna zastrupljenja, pa tudi

resnejša organska obolenja; z druge strani pa utegne biti vzrok neugodna okolica doma ali v šoli, pogosto pa tudi kombinacija gori navedenih dejstev.

Prišel bo čas, in upajmo, da ni več daleč, ko se bodo poklicani činitelji odločili žrtvovati milijone za nadziranje in vzgojo otrok v javnih šolah — kot nekako preventivno sredstvo proti zapadenju v zločin, proti prestopkom, duševnim boleznim in nepravičnosti, ki so je te bolezni deležne v očeh široke javnosti. Če bomo nadaljevali delo v tej smeri, bomo brez dvoma dosegli velepomembne rezultate, in tedaj bodo reforme mnogo manj potrebne, in prav tako tudi ječe in bolnice, za katerih vzdrževanje mora današnji davkoplačevalec pogosto prispevati mnogo več kakor zmora.

M. Skubenko s Jablanovskij

V pasti

Povest iz mandžurske tajge

(Nadaljevanje)

Če sem pomislil, kaj me čaka, me je zamrazilo po vsem telesu in srce mi je jelo še silneje utripati... Res je, da me je noč skrivala pred iskajočimi očmi hunguzov. Toda vsak moj gib, vsak, še tako rahel šum bi me utegnil izdati. Ni bilo več dvoma, da se malo dalje od mene začenja cela veriga razbojnikov, ki preže na me in na moja tovariša.

Prvi hip sem po nekem notranjem nagonu obstal kakor odrevenel. Po glavi so se mi podile divje misli. Moral se bom ločiti od svojih lovskih tovarišev; že sama misel, da bom ostal sam samcat sredi neskončne surove tajge, me je navdala z grozo. Srce se mi je kar krčilo od tesnobe, vzlic temu pa nisem niti za hip izgubil zavesti; le malo in zopet sem imel samega sebe v popolni oblasti. Vživel sem se v dejstvo, da sem v isti črti s hunguzi, samo da gledam v nasprotno stran od njih.

Razbojniki so morali za hip obstati. Vse kaže, da so čakali na dogovorjeni znak z bližnjega drevesa, kjer je sedel njihov volhun; le-ta je bržčas izgubil izpred oči naše nočišče, odkar smo bili pogasili ogenj.

Le drobna iskrica upa na rešitev mi je tlela v glavi. Da, — mi je veleval razum — prvi korak k rešitvi je, da se nemudoma vrneš k nočišču in opozoriš tovariše na pretečo nevarnost. Da, toda treba je hoditi sila previdno: vsak napačen korak te stane življenje!... Preudaril sem položaj in prišel k sklepu, da nam hunguzi niso odrezali poti samo k reki, marveč tudi na desno vzdolž ob drugi reki. Potemtakem so dobro poučeni, da je spredaj 40 metrov globoki prepad in da nam ostane edinole ta nemogoča pot za morebitni umik. Nemara so nas pa hoteli obkoliti in postreljati?

Za vsako ceno bi bil moral priti nazaj k tovarišema. Toda — kako naj se obrnem? Najbližji hunguz bo začul še tako oprezen korak mojih nog. In kaj bo poptelej z menoj?...

Krčevito sem stisnil držaj ostrega lovskega noža in sem počasi vstajal pokonci, da bi se bil obrnil v nasprotno stran.

Tedajci pa mi je — kakor se pri vstajanju kaj rado primeri — počilo pri sklepu v kolenu; poleg tega značilnega zvočka je rahlo vztrepetala tudi okoliška

trava. Še tisti hip se je oglasil med hunguzi tihi žvižg.

Zatajil sem dih in čakal, kaj se bo zgodilo. Bil sem trdno odločen, da ne dam svojega življenja poceni — boril se bom do zadnjega. Še danes dobro pomnim, kako se mi je tisti hip napelo vse mišičevje. Bilo je trdo kakor jeklo. Z levjim pogumom sem čakal sovražnika.

Minila je minuta. Za hip sem občutil rahlo olajšanje. Začel sem premišljevati. V srcu je vstajala dotlej neznana moč in smelost. V ustih se mi je sušilo in v glavi je kri šumela, kakor da bo zdaj pa zdaj počila od napetosti. Stal sem na mestu, kakor bi prirasel ob tla. Čutil sem samo, kako mi gre po otečeni nogi neprijeten drget... Sekunde so se vlekle kakor cela večnost.

Ne vem kako bi se bilo takrat končalo, ko ne bi dva ali tri korake proč od mene skočila iz trave bronoga žival, ki je obrnila nase pozornost hunguzov. Trava je znova zašumela.

»Eng-crujza«,* je šepnil hunguz, ki mi je stal najbližje.

»Chanza!«** mu je odvrnil drug šepetajoči glas in oba moža sta se spustila v tih, previden pomenek.

Izkoristil sem šum v travi in sem urno stopil naprej. Z vsakim korakom se je

zmanjševala nevarnost neizogibnega pogina, ki mi je visela tik nad glavo.

Jazbec, ki je tekel skozi travo in šepet hunguzov sta me rešila.

Ko sem bil že dobrih sto korakov daleč, sem lahko stopal hitreje in trdneje.

Tisti hip se je oglasilo daleč spredaj čudno skovikanje čuka, ki se je docela razlikovalo od sovjega. Spoznal sem v njem dogovorjeni znak Taj Va-čina.

Čeprav sem se trudil, da bi prišel čim prej k tovarišema, sem vendar moral še vedno tehtati korake; vsaka preglasna stopinja bi me utegnila v zadnjem hipu izdati.

Nekaj minut kasneje se je oglasil Taj-Va-čin drugič.

Preden sem došel k našemu nočišču, sem bil ves opraskan in krvav po obrazu, rokah in nogah. Rogulin se je bil že vrnil z ogledovanja. Oba tovariša sta me nestrpno pričakovala.

»Komaj se držim na nogah,« sem dejal Rogulinu. — »Naletel sem na celo verigo hunguzov.«

»Obdati nas hočejo, vragovi,« je togotno siknil Rogulin, ki je čepel tik rahlo tleče in zadimljene žerjavice. »Odtod moramo, pa precej. Brž za menoj!«

»Kam naj gremo?« sem se začudil.

»Mar nam niso odrezali vseh potov?«

»Bomo videli. Morda pa vendarle odnesemo zdravo kožo.«

Pri moji veri, to pot pa nisem razumel Rogulina! Kako naj odnesemo zdravo kožo odtod, če smo obkoljeni? Ali naj morda predremo skozi verigo teh satanovih sinov?

Eno sem pa vedel docela sigurno: to namreč, da hunguzi čedalje bolj zožujejo obroč okrog nas. Če nas niso že napadli, gre hvala samo temu, da ne vedo, koliko mož stoji proti njim. Njihova stara taktika je: najprej izslediti žrtev, potem pa jo nenadoma napasti, tako iznenada, da žrtev ne more niti docela zgrabiti za puško. Če ne bi bil Rogulin malo prej razočil njihovega »skovikanja« od pravega sovjega glasu, bi jim bili že zdavnaj v pesteh.

Brž smo se jeli umikati v edino smer, o kateri smo bili preverjeni, da je prosta. Prvi dogodek na tej poti je bil, da smo splašili neko žival, ki je ležala v goščavi; brzopetka je s precejšnjim truščem utekla skozi gosto grmičevje.

Drugi dogodek je bil to, da smo kmalu prišli iz zoprnih goščav na jaso. Na vseh straneh so otožno stala posamezna drevesa. Prostor ni bil nič kaj pripra-

* »Jazbec.«

** »Da to jo...«

ven za skrivališče. Postali smo še bolj pozorni: vsak količkaj slišen selest nam je bil sumljiv. Kdo ve, ali niso tudi tu poskriti vražji hungazi? Oprezno, s puškami v roki smo stopali po travi.

Med vrhovi posamič stoječih velikih jelk se je videl kos temačnega neba. Nizko nad zemljo in gozdovi so se vlačili mračni oblaki. Ozračje je bilo od sile soparno. Pripravljala se je nevihta.

Nekje pred nami se je oglasil nejasen, ropotav trušč. Čim dalje smo šli, bolj razločen je bil. To se je voda planinske reke bučoč valila po preozkem koritu, preko debelega kamenja in številnih vodopadov.

»Ali čuješ?« — je vprašal kozak. »Buči. Pada s kamena na kamen. Strašna je njena moč.«

Šli smo še kakih sto metrov. Zdajci pa Rogulin, ki je stopal nekoliko spredej, obstane in dé šepetaje:

»Stojta! Ne ganita se z mesta!«

Obstala sva kakor okamenela.

»Tu bi si sam satan zlomil tilnik!« Rogulin se je spustil na tla in se po štirih splazil k pečini.

Temna noč je skrivala pod svojimi perutmi strašni prepad. Kdor ne bi poznal kraja in bi bil stopil le dva — tri korake naprej, bi se bil neizprosno strmoglavil v globel in se razbil ob granitnih skalah na dnu planinske reke. Samo globoki šum vode ti je mogel za hip ustaviti korak tik ob robu izdajalskega prepada. Toda v neprodirni nočni megli je večasi tudi šum varljiv; ušesu se zdi, da prihaja od nekod iz daljave, a še tisti hip se popotnikova noga pogrezne v neznano...

»Hočeš ali nočeš — v prepad bo treba zlesti!« je rekel Rogulin, ko je zopet vstal pokonci. »Drugega izhoda ni.«

»V prepad?« sem ga vprašal nezaupljivo.

»Kam pa neki? ... Ali naj se sami izročimo hungazom v pest? Si-li pozabil, da imamo vrv s seboj? Ta je naše edino upanje ... Bojim se samo, da ne bo dovolj dolga. Kaj če ne sega do vode?«

»Pa privežemo drog k vrvi!« sem nasvetoval.

»Tudi jaz sem mislil na to, toda tu v bližini ni primernega drevesa.«

Rogulin je jel otipavati drevesa, ki so rasla na robu prepada in h katerim bi se dala pritrditi vrv. V tem hipu se je oglasilo z nasprotne obale otožno tuleenje. Tam so bili rdeči volkovi. Njihov

glas se je razlegal daleč in široko naokrog po črni noči.

Čez nekaj minut so volkovi utihnili in zopet je zavladala do groze prazna tišina. Samo spodaj, v skalnatem prepadu, se je valila rečica preko mogočnega kamenja.

Med tem ko je Rogulin iskal na robu globeli primerno deblo, je Taj Va-čim odvezal vrv od pasu. Le-ta nam je rabila že nekajkrat, ko smo morali spuščati ustreljeno zver s pečin v dolino. Tam, kjer je bilo mogoče, smo se še sami spustili po pritrjeni vrvi s kake napvične skale.

Čez nekaj minut se je v temi zopet pojavil Rogulin.

»Naišel sem...«, je rekel potihoma. »Napravi na vrvi vozle, vsakega pol metra enega. Pretanka je. Če ni vozlov,

zletiš kakor kamen na dno, pa če bi se še tako trdno prijel za vrvi. Prerežeš si prste, popustiš od bolečine in zletiš v prepad. Urno veži, med tem pa poiščem kakšno palico.»

Rogulin je iznova izginil v temi.

Fant od fare je bil, ta naš kozak!

Nisva ga dolgo čakala. Vrnil se je in velel:

»Zdaj pa brž za menoj!«

Spustila sva se na tla in se po štirih plazila za njim.

Rogulin je privezal vrvi k drevesu tik ob prepadu. Nato se je vlegel s prsi ob tla in je začel spuščati v globel ob konec vrvi pritrjeno palico. Surova palica je bila dokaj težka; nategnila je vrvi kakor struna, kar nam je nemalo koristilo pri spuščanju.

»Končamo!« — je naposled zašepetal Rogulin. »Taj Va-čin pozna reko, a tebi« — se je obrnil k meni — »povem, da voda ni globoka, zato pa je hudo deroča. Pazi, da ti struja ne izpodnese nog. Prvi se spusti jaz, Taj Va-čin pojde za menoj, a ti se spustiš poslednji. Pohitimo!« sem začul Rogulinovo zadnjo besedo. Potlej je tovariš izginil

v globeč in se docela pogreznil v temo. Videlo se mi je tako strašno, kakor bi ta črna globel malik pošastni zverini požrla človeka, ki je bil prišel v njeno žrelo.

»Kaj bo z Rogulinom, če ne bo vzdržal na vrvi?... In ako se zlomi drevo, na katerem je vrvi privezana? Kaj bo potem z nama?«

Take misli so mi rojile po glavi. Napeto sem prisluškoval, ne bi li ujel kakšen glas iz črne globeli, drugačen glas nego je šum deroče vode. A razen tega ni bilo čuti ničesar.

»Malce predolgo traja, ka-li!« sem rekel Taj Va-činu, a še tisti hip mi je sluh ujel, kako je nekaj štrbunknilo v vodo.

»Zdaj je vrsta na tebi...« sem dejal Taj Va-činu. »Spusti se urno. Morda je Rogulin treščil spodaj ob skafo in se ubil.«

Kitajec se je vlegel na tla, se naglo zavrtel z nogami v prepad in mi izginil izpred oči.

Ostal sem na skači sam, sredi zlovesče teme in tišine.

(Dalje)

Tekoči premog

Izmed prirodnih zakladov, ki jih človek črpa iz zemlje, je najvažnejši premog.

V primeri z Ameriko je Evropa prav po mačehovsko preskrbljena s petrolejem. Na svetu se pridobiva okrog 200 milijonov ton surovega petroleja ali nafte na leto. Od tega odpade celih šest sedmink na samo Ameriko, dočim prispeva Evropa z Rusijo vred le štirinajstinko vsega pridelka, ostalo štirinajstinko pa vsi ostali deli sveta.

Zato ni čudno, če v Evropi razmišljajo, kako bi delali petrolej iz premoga, s katerim je naš kontinent bolje preskrbljen. To vprašanje postaja čedalje bolj nareče, ker se poraba nafte silno hitro veča.

Natanko pred 60 leti se je slavnemu francoskemu kemiku Berthelotu zgodila tale čudna reč. V dotiku z jodovodikovo kislino se mu je premog razpustil v neko oljnato snov, ki je močno nahajala petroleju. S tem je bila prvič dokazana možnost utekočinjenja premoga, a ker je jodovodikova kislina za

take reči le predraga, je ostalo vse skupaj samo zanimiv eksperiment, s katerim praksa ni vedela kaj začeti.

Premog spada med najzagonetnejše snovi, kar jih poznamo. Treba je samo pomisliti, kaj vse lahko dobimo iz njega svetilni plin, koks, katran, bencol, razstreliva, zdravila, barve, saharin, celo vrsto dišav itd.

No, bi kdo dejal, če vse to že vemo, če smo vse te reči že »izdestilirali« iz premoga, potem nam mora biti njegova sestava dobro znana. Pa ni tako. V resnici vemo o premogu še prav malo, zakaj vse gori našete snovi, ki jih lahko pridobivamo iz premoga, nedvomno nastajajo iz prvotnih premogovnih sestavin šele med različnimi procesi n. pr. med segrevanjem ali pod učinkom kemičnih preosnov.

Pred sto tisoč leti se je v plitvinih predzgodovinskih močvirjih z nepopisno bujnim rastlinstvom tvorilo blato od trhlina, v katerem so živele in poginjale milijarde nižjih živali. Prastaro rastlinstvo pa je imelo v vročih dobach, ki jih

Je preživljala naša zemlja, tudi več rastlinskih smol, maščob, voskov in podobnega v sebi kakor dandanes, ko je podnebje precej hladnejše in rastlinstvo niti zdaleka ne tako bujno.

Prvi, ki je našel zvezo med premogom in neke vrste petrolejem, je bil Švicar Pietet. Ta se je lotil premoga — kako bi dejali: v rokavicah. Najprvo ga je osvobodil vnanjega pritiska; destilirал ga je v brezračju in pri zmerni vročini. Dobil je kakor po navadi: koks, plin, vodo in katran. Toda katran to pot ni bil črn in gost, marveč redko tekoč, napol prozoren in je dišal po petroleju. Poslej misel na pridobivanje petroleja, mazil, parafina in bencina iz premoga ni več popustila. Začel se je trdovraten boj s črnim dijamantom. Po mnogoletnem naporem delu so kemiki našli, da vsebuje premog vse one trdne in tekoče ogljikovodike kakor n. pr. kalifornijski, kanadski ali kavkaški petrolej. Uspelo jim je polagoma izvleči iz premoga gorilna, mazalna ter pogonska olja in če pojde tako naprej, bo postala Evropa nekoč popolnoma neodvisna od uvoza petroleja z drugih kontinentov.

Z utekočinjevanjem premoga so se največ bavili v Nemčiji, kjer je polagoma nastalo več uporabnih postopkov. Nekje spreminjajo premog v olja s pomočjo sorodnih spojin. Od premoga preko vodne pare in vodnega plina do petroleja je dolga pot. Po nešteti zapletenih kemičnih procesih nastane slednjič na umetni način tisto, kar priroda sama tako lahko proizvaja v svojih neštevilnih kemijskih laboratorijih, kjer nastajajo tudi sladkor, škrob in celuloza.

Zlasti pomembne uspehe je dosegel profesor dr. Bergius, ki je začel svoja laboratorijska izkustva že praktično izrabljati. Po njegovem načinu mora učinkovati na premog vodik pod pritiskom 150 atmosfer in pri temperaturi 400 stopinj C. Laboratorijski proces prirediti za pridobivanje na veliko seveda ni preprosta reč; Bergiusa in njegove pomagače je stalo mnogo truda in denarja, preden jim je uspelo zgraditi pripravne stroje in aparate za tovarniško pridelovanje olja. Glavne zapreke so sedaj srečno premagane in Bergiusove petrolejske tovarne že obratujejo. Iz 100 kg premoga se dobi 50 kg različnih mazalnih, kurilnih, pogonskih in impregnacijskih olj, 25 kg gre v pline, zadnjih 25 kg ostane pa koka.

Poleg Bergiusove je zelo razširjena Fischerjeva metoda vtekočinjevanja

premoga. Fischerju gre v prvi vrsti za pridobivanje bencina, ki ga Evropa najbolj potrebuje. Njegov način se precej razlikuje od Bergiusovega, zakaj tukaj se v olja ne izpreminja premog, marveč različni premogovi plini, ki je vse eno, ali so od črnega ali od rjavega premoga. Tudi veliki pritiski niso potrebni, kar znatno olajšuje delo. Fischer uporablja tako imenovane katalizatorje, ki pomagajo pri nekih primernih temperaturah tvoriti čiste ogljikovodike, bodi si plina, ste, trdne ali pa tekoče, kakor parafin, bencin, petrolej itd. Katalizatorji, to so take snovi, ki bistveno nimajo nič opraviti s kemičnim presnavljanjem, marveč ga samo pospešujejo, ali pa včasih tudi zavirajo. Fischer uporablja v ta namen kobalt in njega spojine.

Nastala olja so popolnoma čista in jih ni treba še rafinirati. Po Bergiusovem načinu dobljena olja tvorijo nekakšno mešanico, v kateri je le majhna množina bencina, dočim dobiva Fischer olja lahko posamično. Izbrati mora samo pravilni katalizator, pa dobi n. pr. samo bencin, če hoče. No, prav tako preprosto stvar sicer ne gre; sem pa tja se pojavijo tudi težave, ki so pa le bolj tehnične značaja. Prav rade se n. pr. zamaše cevi v aparatih, ki močno trpe zaradi postranskih produktov, nastajajočih med procesom. Katalizatorji postanejo polagoma tromji in neučinkoviti pa še mnogo takšnega. Posebno žveplo, ki se ga pri obratovanju s premogom nikoli ni moči popolnoma odkrižati, kaj rado »zastrupi« katalizatorje kakor se izražajo veččaki. Zaradi tega preizkušajo sedaj raznovrstne nove katalizatorje, da najdejo takega, ki se ne bo dal zastrupiti. Vsekakor bo treba še mnogo dela, preden bo tekel petrolej iz premoga tako redno in izdatno, kakor teče sedaj iz petrolejskih vrelcev.

Kakor rečeno se bavijo z utekočinjevanjem premoga najresneje Nemci. In kako nevarno konkurenco delajo s svojo najnovejšo industrijo amerškemu petroleju, se najboljše vidi iz tega, da sta se velika ameriška Standard Oil Company in nemška industrija za utekočinjevanje premoga v najnovejšem času združili k skupnemu delu v ogromen koncern. Nemčija je dala svoje patente, torej izume in prakso, Amerika pa denar in svojo svetovno organizacijo. Kamor pa se vsede Amerika, tam se gotovo pripravlja nekaj, kar ne gre omalovaževati.

Kardinal Peter Gasparri

Končno je papež vendar le uslišal povovno prošnjo kardinala Petra Gasparri-

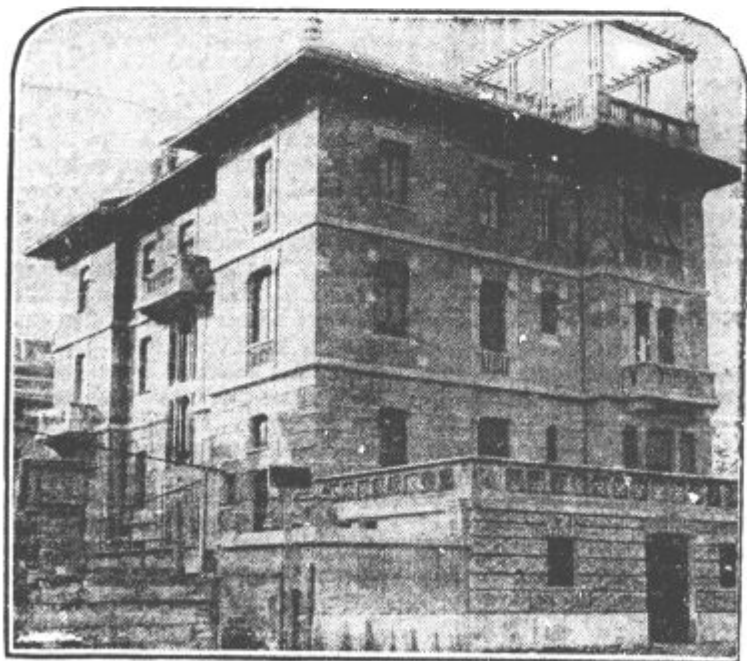

Kardinal Gasparri

rija in izročil njegovemu nasledniku vodstvo vatikanske politike. To se je zgodilo malo pred novim letom, ko je Gasparri po prebolenju influence podal svojo definitivno ostavko na položaj vatikanskega vnanjega ministrstva. Papež Pij XI. je sprejel ostavko s pogojem, da sprejme Gasparri kot vrhovna politična avtoriteta razne člane vladarskih hiš o priliki poroke italijanskega prestolonaslednika. Ko je kardinal izpolnil še to visoko reprezentacijsko dolžnost, je izročil svoje posle, ki jih je opravljal celih 15 let, svojemu nasledniku kardinalu Pacelliju in se preselil v gosposko vilo, ki mu jo je podaril papež v priznanje za njegove politične zasluge.

Sprememba v vodstvu vatikanske politike je le osebna, kajti novi državni tajnik, bivši nuncij Pacelli je bil najožji Gasparrijevi sodelavec in bo vodil cerkveno politiko v dosedanjih smernicah.

Kardinal Gasparri, ki mu je papež podelil nalašč zanj določeni naslov »zastlužni državni tajnik«, je edini diplomat na svetu, ki ga ni mogel podreti noben val svetovne vojne. Vodstvo vatikanske politike je prevzel pod papežem Benediktom XV. v oktobru l. 1914. — v času,

Vila, ki jo je podaril papež Gasparriju

Mi bi lahko kritičen tudi za cerkveno politiko. Pismo, ki ga je poslal papež Pij X. avstrijskemu cesarju Francu Jožefu, bi imelo lahko za posledico odcep avstrijskih katolikov. V tem primeru bi se bila morala nasloniti rimska cerkev na antanto, to je na kompleks moči, ki sta mu dajala Anglija in Rusija v pretežnem delu protikatoliški značaj. Če bi se bilo to zgodilo med vojno, bi Vatikan proti svoji volji pomagal Rusiji do Carigrada, kar bi seveda preprečilo širjenje katoliške vere v Orientu, položaj rimske cerkve na vzhodu bi bil za vedno oslavljen. Gasparri je razumel položaj in našel za cerkev edino pravo rešitev. Stoječ na stališču, da so pred rimskim papežem, kot namestnikom božjim, vsi narodi enako vredni in da se zato

Kardinal Pacelli

Vatikan ne sme zavzemati za nobeno vojujočo se državo, je ustvaril diplomatske pogoje za strogo nevtralnost Vatikana. Gasparri je naložil vsem vatikanskim dostojanstvenikom dolžnost, da ne smejo podati nobene izjave, ki bi bila v nasprotju s stališčem vatikanske nevtralnosti. Niti antanti prijazno stališče Pija X., niti preteča nevarnost razširjenja pravoslavne cerkve od Jeruzalema in Smirne do Dalmacije ni smela nobenega kardinala in škofa zavesti h kakršnikoli izjavi za to ali ono vojujočo se

skupino. Danes, toliko let po svetovni vojni, se zdi to zelo enostavno, toda tedaj sredi vojnih strasti je bila zadeva silno težavna in kočljiva. Gasparriju se je posrečilo uveljavljenje vatikanske nevtralnosti tako dobro, da je bila antanta skoro prepričana o papeževi pomoči Avstriji, na Dunaju pa so ga obtoževali antanti dobrohotnega stališča. Clemenceau je imenoval papeža notoričnega »Boche«, Ludendorff pa »francoskega papeža«. Na temelju dvatisočletne tradicije je vodil Gasparri politične posle za kulisami dnevne politike izključno le v korist papeštva. Odklanjal je po vrsti vse dokumente o barbarstvih in vojnih grozotah, ki so mu jih predlagali antantni in antanti sovražni zgodovinarji. Vatikan je preklinjal vojno in blagoslavljal bojevnike na fronti: med tema dvema nasprotjima je bilo dovolj prostora za čuvanje življenjskih interesov cerkve.

Nevtralnost stališče cerkve pa je postajalo kljub vsemu temu vedno bolj težavno. Obdan od vseh strani z mogočnimi vplivi si je Vatikan izbral silno težko nalogo: biti pravičen do vseh vojujočih se držav skupno, posamezni pa nobeni. Najtežavnejši je bil položaj ob vstopu Italije v vojno. Da bi pridobili Vatikan na svojo stran, so pretili v Berlinu z vzpostavitvijo papeške države, kar je vzbudilo v Vatikanu največjo pozornost. Previdno toda določno je izjavil Gasparri 28. junija 1915., da noče Vatikan iz načelnih razlogov nevtralnosti povzročiti nobeni državi težav. Mislil je seveda na Italijo. Vatikan zaupa v Boga in pričakuje od njega rešitev rimskega vprašanja ne pa od inozemskega orožja!

Gasparrijeva nevtralna politika je morala na ta način imeti v vsakem slučaju uspeh. Vojna je utrdila temelje rimske cerkve znova. In še drug velik uspeh je dosegel Gasparri: pomirjenje med Vatikanom in Kvirinalom. Svetovna vojna je utrdila politični prestiž cerkve in njene verske pozicije, lateranska pogodba pa je vrnila papežu vsaj navidezno teritorialno neodvisnost. Gasparrijeva politika je bila tako plodonosna za Vatikan in njegove težnje, da se politične smerne papeške politike niti najmanj ne bodo spremenile z njegovim odhodom v zašluženi pokoj. Pacelliju preostaja forej samo hoja za Gasparrijem!

Pustolovščine ameriškega zdravnika

Za zamreženim oknom leavensworthske kaznilnice v Kansasu sedi star mož. Poteze njegovega obraza so ostre, beli lasje obrobijajo resen obraz. Včasih se obrnejo oči trudne kvišku od dela. Spretni prsti vezejo s tankimi iglami žepne robce iz svile. Nenavadne vzorce izgotavlja ta belolasi mož s pisanimi nitkami v nežnobarvno blago, fantastične

cvetke in ptiče, kakršnih ni našti na svetu.

Takšen je bil, preden so ga zaprli.

Nedavno pa so mu naznanili, da bo konec februarja prost. Novice ne more še zdaj zapopasti. Ven ga hočejo poslati, ven iz tesnega jetniškega sveta v širni svet, ki ga je najprej slavil, potem ga pa jel zaničevati.

Kakor silno hrepeni dr. Frederik Cook po svobodi, tako težko ga navdaja s strahom to, kar ga čaka tam zunaj! Posamotaril se je. Iz spomina so mu izginili vsi znanci. Roald Amundsen, njegov zadnji prijatelj, je mrtev. Bil je edini, ki je obiskal Cooka v kaznilnici.

Cook je videl Amundseno po prvem srečanju na severnem ledu še dvakrat. Prvič tedaj, ko so ga l. 1900. slavili v Kodanju v imenu vsega sveta kot junaka, zavojevalca »žeblija sveta«, kakor imenujejo Eskimi severni tečaj. In potem drugič, ko sta stala z Amundsenom

v Bruslju pred belgijskim kraljem ter prejela iz njegovih rok najvišja odlikovanja. Amundsen kot izkušen veliki raziskovalec in učenjak — dr. Cook kot osvojitelj severnega tečaja. To je bilo malo dni pred tistim strašnim treskom s ponosnih višav slave v bedo.

Zgodba dr. Frederika Cooka se začne na ledenih poljih Antarktike, kamor je spremljal Pearyja, bogatega raziskovalca polarnih dežel kot zdravnik ekspedicije. Cook je bil goreč pristaš znanosti. Proslavil se je bil že s tem, da je splezal na goro Mac Kinley, kar je pomenilo za tiste čase čin visoke turisticke prvega reda. Kvalitete, ki jih je razvijal Cook, pa so bile Pearyju nevšečne. Razdvojila sta se že na drugem skupnem potovanju. Tedaj se je rodil v Cookovi glavi načrt, da bi z avtomobilom podjarmil južni tečaj. Njegov brat, avto tehnik, naj bi v ta namen zgradil tri do štiri vozila. Z njimi je hotel dr. Cook tvegati poskus. A medtem ko so delali kemiki poskuse z mešanico gazolina, ki ne mrzne, se je odločil dr. Cook za smeli skok na severni tečaj.

Dne 19. februarja 1908, tisti dan, ko je solnce prvič pogledalo izza obzorja, je odrinil na pot z desetorico Eskimov, 107 psi in 11 sanmi. Vzel je smer čez Smithov zaliv v Ellesmerreovo deželo. V trdnih postojankah je vskladiščil svoje zaloge in se odpravil naprej v spremstvu dveh Eskimov, Itukusua in Apilaka. Pot ga je vodila proti severu.

Dolge mesece ni bilo o njem ne duha ne sluha. Potem se je nenadoma pojavil na nekem kitolovcu mršav, bedno oblečen človek. Izkrca se je v Lerwicku na Šetlandskih otokih. Bil je popolnoma brez sredstev. Poštar v Lerwicku se je branil odposlati dolge brzojavke, ki mu jih je predložil raztrgan mož. Ameriški časopisni kralj Gordon Bennet mu je moral v ta namen najprej nakazati denar. Šele potem je svet izvedel senzacionalno novico, ki mu jo je bil sporočil dr. Cook: »Odkril sem severni tečaj — bil sem na »žebliju sveta.«

V brošurah in razgovorih, v znanstvenih poročilih in predavanjih, da, celo na gramofonskih ploščah je pripovedoval dr. Cook o svojih težkih mukah, ki jih

je moral prestati. Pripovedoval je, kako so se njegovi Eskimi ustavljali, ko so bili zapustili celino in kako je moral spremljevalce varati s progo megle na obzorju, češ, saj je tam še celina. In dalje, kako je dosegel najsevernejšo točko sveta, severni tečaj in razvil na njem ameriško zastavo.

Takrat je bil junak dneva, nobeno ime se ni toliko ponavljalo kakor njegovo.

Prišel pa je velik preobrat. Polarni raziskovalec Peary se je prav tako vrnil z visokega severa in je tudi trdil, da je bil na tečaju. In čez nekaj dni se je razširila vest: »Dr. Cook je slepar«.

Peary je spravil znanstvenike na nož. Predavalne turnee dr. Cooka so bile odpovedane, dokler ne pride sklep iz Kodanja. In našli so napake v njegovih računih, odkrili so, da so njegove slike ponarejene. Knud Rasmussen je zasliševal oba Eskima, ki sta spremljala dr. Cooka. Njune izpovedi se niso ni malo ujemale s tem, kar je bil poročal dr. Cook. V Kodanju so potrdili, da je dr. Cook slepar. In tako se je zgodilo, da je postal prej nad vse slavljeni dr. Cook čez noč najbolj zaničevan človek pod solncem. Skrival se je pred ljudmi, potoval je pod tujim imenom. Povsod so ga spoznali, psovali in se ga ogibali, nikjer ga niso hoteli obdržati. Zavračali so ga od Halifaxa do Liverpoola, od Valdivie do Santiaga, od Buenos Airesa do Heidelberga, kamor se je l. 1910. zatekel v neki sanatorij. Novi dogodki so planili čez svet. Nepozabna senzacija dr. Cooka je bila pozabljena.

In jedva bi se bil še kdo spomnil na tega moža, da ni l. 1922. planila novica, da je dr. Cook odkril ogromna naftišča petroleja. Nemirni duh je zopet iskal. Zdelo se mu je, da je odkril petrolejske vrelce v Teksasu. Ustanovil je družbo, dal natisniti lepe delnice in že se je zdelo, da bo vse dobro; tedaj pa je prišla na dan nova senzacija — pričakovane petroleja ni bilo na prvi sveder, ki se je zasadil v zemljo. Zopet je stal dr. Cook pred svetom v vlogi sleparja. Obtožen je bil težke goljufije in je prišel na zatožno klop. V denarnih zadevah Američani ne poznajo šale. Dr. Cook je bil obsojen na 14 let in šest mesecev ječe. Od l. 1923. sedi dr. Cook v leavensworthski temnici in veze robce.

To je zgodba velikega sleparia. Še nekaj momentov, ki jih ne smemo pozabiti. Ko je bil l. 1923. razglašen konkurz nad Cookovo petrolejsko špekulacijo, je prodal oskrbnik dozdevna petrolejska po-

lja za ničevo ceno. Pozneje, l. 1928. pa so našli tam resnično petrolej. To je bilo na terenu, ki je bil prej last Cookove družbe. Vložene so bile prošnje za pomilostitev dr. Cooka, a vlada jih je zavrnila s pripombo, da je obravnava dokazala sleparski namen, kar potrjuje pravilnost obsodbe. Zavzela sta se zanj kot polarnega raziskovalca tudi profesor Houben in kapetan Baldwin. Menila sta, da se je dr. Cook vračunal.

Če bo dr. Cook v kratkem izpuščen na svobodo, se bo to zgodilo zaradi tega, ker je bil ves čas vzoren kaznenec. Očitati mu ne morejo niti najmanjšega prestopka. Zato so ga tudi pomilostili, a 65 letnj stavec ne ve, kam naj obrne korak, ko se odpro vrata njegove ječe.

Zanimiv izumek

Charles Clabots, uradnik belgijske države, je nedavno oznanil, da je iznašel stroj, ki naj bi izzval preobrat v strojnem obratu. Izumitelj izjavlja, da njegov stroj pretvarja večnost (energijo) težnosti v elektriko, 50 % energije tako pridobljene gre v to, da vzdržuje mašino v gibanju. Ostalih 50 % bi moglo služiti za kakršno koli delo: luč, toplina, sila, in predstavlja potemtakem koristno moč pri stroju. Ker je ta mogočen, bo mogel delati elektriko po nizkih cenah. Kakor hitro se ta stroj počene, lahko posluje brez prenehanja, ker jame sodelovati nemirika, ki zdržema električni motor... Spričo teh zanimivih obvestil so tehniki ter inženjerji, od njih nekateri vsučiliški profesorji, stopili v stik s Clabotsom, da bi dobili kaj pojasnil. Iznajditelj jih je prosil, naj pazno proučijo načelo, na katerem stoji njegova izumitev. Tehniki so dovršili svoj posel. V izvestjih, ki so jih podali, izjavljajo, kako duhovito je načelo izumitve, povsem novo načelo, osnovano na ravnovesju. Vsi preudarki delovnih diagramov, ki jim jih je izročil izumitelj, so točni. Ugotavljajo celo, da je teoretično še prebitok v znesku 61.026 %. Kar pa zadeva stroj sam, podčrtavajo inženjerji, da se bo dal še izboljšati ter poenostaviti. »Ampak ako se pomisli,« tako zaključujejo, »da je to prvi stroj (stroj pa ni nikoli dodelan), se lahko reče, da je čudovito zasnovan.«

Dr. Pavel Kozina

Jurij J. Fleišman,

oče slovenske umetne glasbe

Lepega, solnčnega popoldne zapusti dragi prijatelj, prašne ljubljanske ceste ter uberi pot preko Martinove ceste proti Kolinski tovarni in odtod mimo tovarne za klej po Sušarski cesti dalje proti Sv. Jakobu ob Savi. V eni uri zagledaš železni most preko Save. Onkraj Save se cesta lahko napne in

na vrhu stoji na levi strani kapelica, pri kateri se cepi na desno cesta na Dolsko. V dobrih 20 minutah dospješ do prijazne vasice Beričevo in nekaj korakov od cerkve na desni si svojo žejo in lakoto utešiš v gostoljubnih prostorih Gradove gostilnice. Pa preden se odpočiješ, stopi še malo skozi vas, da prideš do šumeče Pšate. Tam postoj! Na levi ob cesti, toda na desni Pšate stoji pos dolgovata lična hiša, krita s skrtiljem. Kakor vse hiše v Beričevem je tudi ta pritlična in če vprašaš, čigava je, ti prijazni vaščani povedo, da se pravi pri hiši pri Fleišmanu. Starejši vaščani so še poznali Fleišmane, a malo komu je znano, da se je v tej čedni hiši rodil 18. aprila 1818 deček, ki so ga krstili v bližnji dolski fari za Jurija J. Fleišmana. Ta deček je postal oče slovenske umetne pesmi.

Jurij Fleišman je užival svojo mladost tedaj v času, ko je bil naš narod s francoskim evangelijem o svobodi, bratstvu in enakosti še preveč prepovedan, da bi ga mogle avstrijske oblasti popolnoma iztrgati iz src ljudem, ki so čutili vse krivice, ki jim jih je prizadejala nova oblast. Na vsa vodilna mesta v Sloveniji so prišli zopet Nem-

ci ali nemškutarji. Slovenci so bili pravni le za najnižje službe in plačevalce davkov. Od bogato obložene mize Nemcev so le redkokdaj odpadle drobtinice za nas Slovence. In za te drobce milosti smo bili Nemcem nad vse hvaležni. Tako je n. pr. zapisal Bleiweis v »Kmet. in rok. Novicah«

l. 1843. kot nekaj izrednega, da so smeli peti otroci v Moravčah ob sklepu šole cesarsko pesem slovenski. — Iste Novice navdušeno poročajo, da so zapeli nemški igralci 14. februarja 1846. l. štiri slovenske pesmi, med njimi tudi Fleišmanovo »Pesem od železne ceste« (v dusectu). Tam je Jurij Fleišman omenjen prvič kot slovenski skladatelj. Prav tako so bili naši predniki presenečeni, ko so slišali leto pozneje, 1847. l., med nemško predstavo dvoje slovenskih pesmi, med tema »Veselico«, »En glasček al' pa dva« od gorenjskega Jurija,

č. j. Jurija Fleišmana. Tedaj je bilo malo narodno zavednih Kranjcev, ki bi bili na najrazličnejše načine skušali vzbuditi in dvigniti narodno zavest. Med temi maloštevilnimi je bil tudi naš Fleišman. Če upoštevamo, da se je mnogo njegovih pesmi tako spojilo z narodom, da jih štejemo danes že za narodne, potem gotovo moramo prištevati Jurija Fleišmana med najodličnejše narodove prvobornitelje. Njegovih ponarodelih pesmi ne slišimo samo v Dravski banovini, prepevajo jih širom naše Jugoslavije, zlasti naši Primorci in Korošci. Fleišmanov oče je moral biti pač denarno trden go-

Jurij J. Fleišman

spodar, da je dal v tem času, ko je narod bil od vojnih grozot popolnoma izčrpan, študirati kar tri sinove. Fleišmanov brat Peter, pisal se je dosledno Fleischmann, je bil nadučitelj v Boštanju. Drugi brat, Andrej, je bil v Ljubljani orglavec. Nadučitelj Peter Fleischmann je napisal za knjigo »Slovensko petje v preteklih doba«, ki jo je izdal Fran Rakuša, tole: »Jurij

odpovedal ter se preselil v Ljubljano, kjer je postal učitelj godbe. Obenem učil pa je tudi v Mahrovi trgovski šoli — lepopisje. Umrl je v Ljubljani leta 1874. o binkoštih.

Za časa svojega študovanja je stalnoval pri svojem bratu Andreju, ki je bil orglavec v Ljubljani. Ta, ki je bil neki izvrsten muzik, ga je učil godbe. Pa Jurij, ki je imel še boljši muzika-

Fleišman porodil se je 18. aprila 1818 v vasi Beričevo v Dolu. Domačo enorazredno narodno šolo je obiskoval štiri leta. Učil se je tako pridno, da je dobil večkrat kako darilo. Potem so ga poslali v Ljubljano, kjer je izvršil štiri razrede ljudske šole in dva razreda realke. Po dveletnem obiskovanju učiteljskega pripravnišča ljubljanskega je postal podučitelj in eno leto pozneje učitelj na Vrhnikih. Pa učiteljevanje mu ni ugajalo; zato se je temu poklicu

lični talent, je hitro prekosil svojega brata Andreja. Nepristano se je učil igrati, harmonizovati in vse drugo, kar spada v stroko skladanja, ter je kupoval mnogo, mnogo muzikalij, dokler si jih sam ni znal umišljati, t. j. dokler sam ni začel skladati.

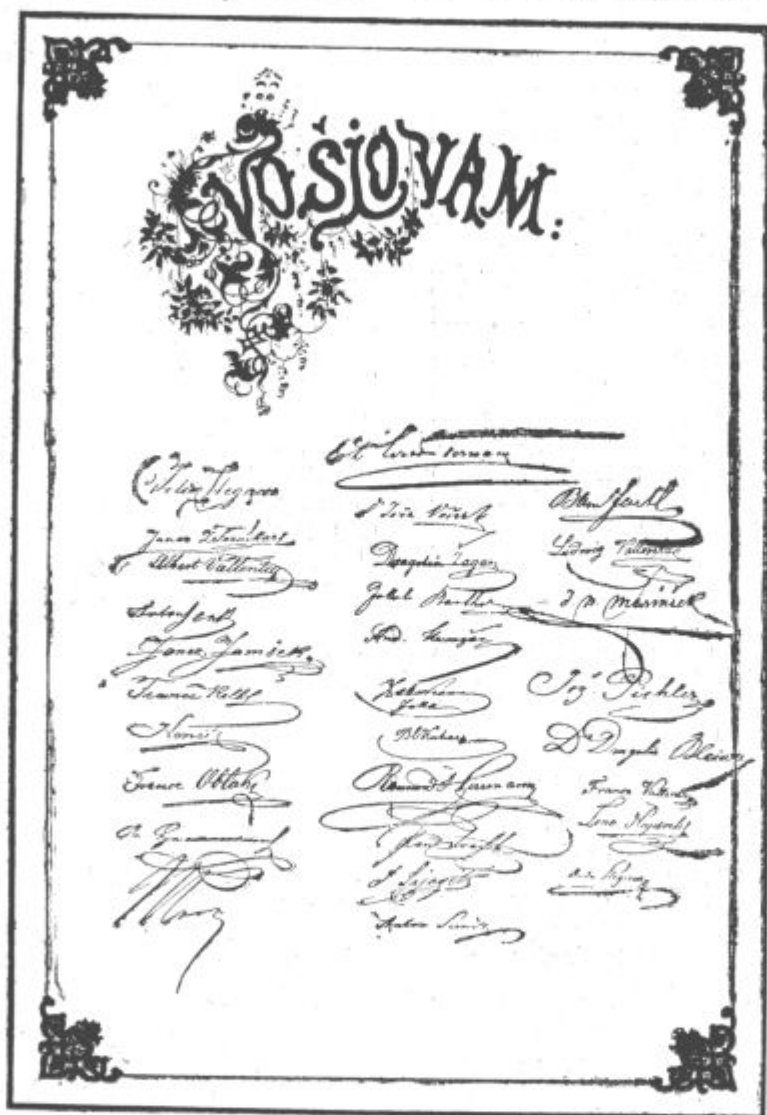
Razen pesmi, ki jih je priobčil v »Grlici«, katero je tudi uredoval, je izdal še sam sedem zvezkov slovenskih pesmi, in sicer tri zvezke z za- glavjem »Mične slovenske zdravice«;

tri zvezčke z naslovom »Beseda« in en zvezek »Solskih pesmi«.

Ta kratek življenjepis še potrebuje nekaj pripomb, da bo Fleišmanov položaj nekoliko jasnejši. Fleišmanovi sodobniki so bili domačini — Slovenci Blaž Potočnik, Gregor Rihar in Mar-

Koncerti in operne predstave za kongresa so mu pridobile velik sloves. Njegov sin Kamilo je užival glasbeno izobrazbo pri svojem očetu in materi, deloma pa na Dunaju.

Potočnik, Rihar, Slomšek in Fleišman so bili glasbeno nadarjeni doma-

tin Slomšek ter — oba Maška (Gašper in njegov sin Kamilo). Gašper Mašek je bil po rodu Čeh iz Prage in je za kongresa prišel v Ljubljano kot izkuššen muzik. Postal je ravnatelj Filharmonične družbe in dirigent Stanovskega gledališča. Pozneje je postal tudi učitelj glasbe na državni glasbeni šoli, ki je bila pridružena tedanji normalki.

čini, ki pa niso imeli nobene prilike, se glasbeno izpopolnjevali, temveč so se popolnjevali sami iz sebe. Bili so pravi orači slovenske glasbene ledine. V cerkveni glasbi je dominiral Gregor Rihar, Jurij Fleišman pa je gojih le posvetno umetno pesem.

Med Maškoma ter med Fleišmanom ter Riharjem je bilo tiho nasprotstvo,

ker si je znal Gregor Mašek, in pozneje tudi njegov sin Kamilo, v slovenskih vodilnih krogih pridobiti zaslobo, da nista uživala Fleišman in Rihar takega slovesa, ko sta ga zaslužila. Tako n. pr. časti Bleiweis v »Kmet. in rok. Novicah« z dne 14. februarja 1846. leta gospoda Maška, ker so se med nemško predstavo pele Fleišmanove in Potočnikove pesmi, dasi ni imel Mašek druge zasluge, ko da je spremljal pesmi na klavirju. Prav tako se zahvaljujejo »Kmetске in rokodelske Novice« ob prvi slovenski »Besedi« 30. aprila 1848. l. zlasti gospodu Mašku, »ki je za klavir napravljena rečila v celo muziko postavil«. Na koncu tega poročila se omenja šele J. Fleišman, »ki s pravim veseljem in s hvalo vredno umetnostjo napeve slovenskih pesmi zлага«.

Po smrti Kamila Maška, 29. junija 1859. l., je postal Jurij J. Fleišman edini glasbeni steber narodnega življenja v Ljubljani in na bivšem Kranjskem. (Na Štajerskem sta tedaj že delovala v istem smislu brata Gustav in Benjamin Ipavec.) Fleišman je zbral krog sebe kakih 30 navdušenih pevcev, ki so svojega pevovodjo kot slovenskega glasbenega Vodnika visoko spoštovali in ljubili, o čemer pričata dve diplomii, ki so mu jih njegovi čestilci izročili 24. aprila 1861. l. Te sta: »V god visoko častitljivemu gospodu Jurju J. Fleišmanu« in »Vodju družbe pevcev narodnih slovenskih«. Diplome je izredno natančno in vestno narisal Feliks Stegnar (oče splošno znanega pevca Vinka Stegnarja, glej sliko str. 20), ki je kot avtor podpisan na koncu traka, ki nosi jubilarntovo ime. Diploma je izdelana v vseh detajlih, do najmanjšega listka z največjo fineso. Na delu se vidi velikanski trud, obenem pa tudi ljubezen, ki jo je posvetil Stegnar Fleišmanovemu počaščenju. Na levi strani nad trakom je lira, simbol Fleišmanove glasbe in iz nje izžarivajo na vse strani žarki narodne probude. Na desni strani traku je angel, ki spleta slavljencu venec. Na levi strani zgoraj je pokrajinska slika Fleišmanove pesmi »V Gorenjsko oziram se skalnato stran, Triglava blešče se vrhovi«, ki jo objavlja Fleišman kot prvo v svojih »Slovenskih zdravicah«. Na desni pa prinašata gratulantu dva nebeška kritelca košaro cvetja, ki jo obletavata dve rajski ptici. Ena primaša v kljunčku venec, druga pa lavoriko. V sredi

nad trakom sta dve viši, ki pojeta pesmi iz Fleišmanovih zbirk. Med zgornjimi okraši sta še dve majhni sliki, »Živijo« in »Domovina«.

Na drugi diplomii, ki ima na vrhu vrisano »Vošjo Vam«, so podpisani Fleišmanovi čestilci s svojimi značilnimi avtografi. Med njimi najde poznavatelj te dobe veliko znanih rodoljubov, ki jih vodi dr. Lovro Tomaž. Tudi to diplomio je izdelal Stegnar. (Glej sliko str. 211.)

Fleišmanove zasluge za Slovence so trojne: 1. Bil je narodov prvoboritelj. S svojimi pesmimi, kakor so »Triglav«, »Himus uz Vodnika«, »Gorenjke«, »Vojaška«, »Slave dom«, »Kranjski fantje«, »Bohinjska«, »Želja Kranjca«, »Vinogradniki«, »Ilirija oživljena«, »Domovina Slavjana«, »Poskočnica juška« itd. je 2. vzbujal narodno zavest in narodni ponos med Slovenci; 3. Fleišman je bil plodovit skladatelj, ki je napisal okrog sto pesmi, katerih melodijoznost si je kmalu osvojila dušo našega naroda, tako da je veliko od njih prešlo v popolno narodovo last in se prištevajo danes med narodne pesmi. Včasih se sliši o Fleišmanu kot komponistu kaka pikra opazka, in to od ljudi, ki ga ne poznajo. Vsakdo, ki je vestno, brez predsodka pregledal njegove zbirke, mora priznati, da so njegove pesmi vredne, da se ne pozabijo. Če pomislimo, da je od leta 1848. do leta 1870. izdal sedem zvezkov svojih kompozicij, ga moramo brez dvoma smatrati za, skoro bi rekel, najdelavnejšega slovenskega skladatelja. Ker dostikrat ni imel primerne besedila za svoje pesmi, je zlagal tudi sam pesmi, ki jih je potem uglasbil. Kakor je skušal dr. Kimovec oteti s predelavo Riharja, tako sem tudi jaz zbral petnajst Fleišmanovih pesmi ter jih opremil s primerno klavirsko spremljavo. S svojim delom sem hotel počastiti spomin tega moža in ga oteti popolne pozabnosti. Brez dvoma ni Fleišman kot komponist za slovensko glasbo nič manj ko Valentin Vodnik za slovensko pesništvo. Fleišman pa ni bil le slovenski komponist, temveč tudi prvi slovenski glasbeni organizator. Pod okriljem Slovenskega društva je zbral krog sebe glasbo ljubeče može, s katerimi je začel izdajati »Grlico«, prvo slovensko pesmarico. Prvi in drugi zvezek sta izšla l. 1848. Da je v prvem zvezku na prvem mestu objavil Hayd-

novo cesarsko pesem, temu se menda ne smemo čuditi, a takoj v drugi pesmi »Hej Slovania« je pokazal svojo barvo. Natisnil jo je kot narodno pesem pod imenom »Slovenski duh«. V prvem zvezku so objavili svoje pesmi Slomšek, Blaž Potočnik, Padovec, Turno-gradska, Miroslav Vilhar in Fleišman. Slednji je v tem zvezku objavil razen tega še tri narodne pesmi. V II. in III. zvezku sta se pridružila prejšnjim sotrudnikom še mladi Kamilo Mašek in Gregor Rihar. V IV. zvezku se je predstavil Benjamin Ipavec s svojo navduševalno »Napitnico«, dalje Cegnar, Lisinski in Franciška Markiseti iz Gorrenjske. V. in VI. zvezek »Grlice« obsega samo pesmi Kamila Maška, VII. zvezek pa nam predstavlja zopet nove

sotrudnike, kakor Lebana, Goršiča in Hašnika.

Krog sebe je zbral tedaj Fleišman 14 slovenskih glasbenikov in z njimi izdal sedem zvezkov slovenskih pesmi, kar je za one čase prav gotovo izredno veliko. Razen umetnih pesmi pa je objavil Fleišman tudi več slovenskih, jugoslovenskih in sploh slovanskih pesmi.

Kako zelo je »Grlica« ugajala, se spozna po tem, ker so bili prvi trije zvezki prav kmalu razprodani in so izšli celo v II. izdaji. Kdor danes vidi to prvo slovensko pesmarico, se mora čuditi krasnemu tisku in pisavi, ki zadovoljuje danes še tako razvajeno oko. To je zasluga kaligrafa Fleišmana.

Slava njegovemu spominu!

Ivan Podržaj

Piskač Juhart

(Odlomek romana »Beli tiger«)

Stanoval je visoko gori v tretjem nadstropju starinske hiše v Ozki ulici. Dvoje sob je imel in kuhinjo. Stanovanje, vredno poštenega meščana z dostojnim poklicom.

Na vratih stanovanja je stalo zapisano:

MIROSLAV JUHART,
godbenik

Pa ni bil meščan in tudi poklica ni imel.

Vojna ga je vrgla na fronto. S fronte je odletel v granatno jamo in ne da bi vedel kako in kaj, se je zbudil ponoči v bolnici. Tam so mu vzeli iz noge kost in ž njo njegov poklic, še preden ga je imel.

Prišla je zmaga in ž njo svoboda. Tudi zanj.

Prišepal je v mesto, pijano zmagoslavja dobičkarjev, potapljajoče se v sproščenosti ženskih čednosti. V vrtincu splošnega veselja, ki je davilo občestvo rešenecv iz vesoljnega ognja, ni videl sebi enakih in že je bil mislil, da je ostal sam in da ni pomoči zanj. Navzlic mladosti — saj še človek nisem, si je mislil — navzlic svobodi in rešitvi.

Pa se je zgodilo — eden tistih čudežnih slučajev, ki človek ne veruje vanje in ne priznava njih resnične čudežnosti niti potem, ko mu je jasno, da njegova rešitev ni bila navaden slučaj — da je

dobilo njegovo mlado okrvavljeno življenje vsebino, on sam pa kruha in streho.

Bil je sin-edinec po paragrafih družabne morale nepriznane matere. Ljubila sta drug drugega, kakor se ljubijo le ljudje, ki ostanejo vse življenje osamljeni sredi družbe in sveta. Oče — mlad meščanski učitelj, sicer dober človek — ni imel dovolj poguma, da bi ga priznal javno za svojega sina. Prej bi se bil odločil za poroko z njegovo materjo. Smrt za domovino ga je rešila žrtve za sina. Mati — poštena, vestna pisarniška uradnica — je kljuovala boleznii svojega očeta, toda vedno manjše količine vojnega živeža so strle njen odpor.

Tako je ostal sam v raztrgani uniformi mladega vojščaka, brez kosti v nogi, brez poklica, brez izkaznice za vstop v meščansko življenje.

Zavit v državne krpe se je počasi premikal po glavni ulici. Mraz je olepšaval njegovo bedo in polnil njegov prazni želodec. Nikogar ni videl, nikamor ni gledal. Vlekel se je po ulici sam s svojim obupom.

Krč v želodcu ga je prisilil, da je obstal.

— Nemogoče... du irrst dich, Schatzrl!...

— Aber ja! Le poglej ga... so von der Seite...

Počasi je dvigal glavo.

— No, mami... on je!

— On je, on! si je pritrjeval v mislih, ne da bi se ozrl po ženskah, čeprav je bil slišal in razumel njune besede.

Dami se mu nista mogli več izogniti, kajti on, ki sta ga opazovali, je nenadno dvignil glavo in ju prepoznal. Mlajša se je v zadregi pred njim, ki je bil oblečen tako nemarno in čigar obraz je sličil bolj pravkar izpuščenemu jetniku nego poštemu mladeniču, ozirala po ulici v bojazni, da je ne bi videl kdo od znancev v družbi razcapanega in zanikernega človeka.

Sledili so izrazi začudenja, ki so se previdno spremenili v pomilovanje, ko sta videli njegovo šepajočo hojo.

Niti z besedico jima ni omenil svojega položaja.

Pri slovesu sta ga povabili na čaj. Objubil je, da pride.

*

Bil je skoro še otrok, ko se je v materini družbi seznanil z njima. Zadnje leto pred vojno je bil z njima celo na letovišču ob morju. Tedaj je natančneje spoznal gospodično Hildo. To je bilo tisti večer, ko jo je iskal v parku, da ji sporoči željo njene matere, ki je hotela zgodaj k počitku — stanovali so v vili onkraj zaliva — ker so se bili dogovorili, da se odpeljejo drugo jutro na celodnevni izlet po morju. Našel jo je, toda ni ji sporočil materine želje. Ni mogel in ni hotel. V družbi takega človeka naj bi govoril z njo? In zakaj sta se skrila na klopi v grmovju, kamor je jedva prihajala svetloba svetiljke ob glavni poti? Kjer sta sedela skoro vsak dan pred obedom? Ni poznal gospoda, ni vedel kdo je in od kod je, toda ni ga mogel več videti brez boleznega občutka v duši od tistega dne, ko se je bil zakasnil pri kopanju in ga našel na klopi poleg Hilde...

Ko so se vrnili v mesto, je le nerad hodil k Burgerjevim. Samo materi na ljubo in vedno le z njo. Mati je opazila spremembo v sinu, pa je molčala. Le nekoč ko ni hotel iti niti z njo, ga je vprašala, s čim so se mu zamerili. Iz njegovega molka, ki ni mogel prikriti zadrege, je mati uganila pravi vzrok. Ni ga silila več in tudi omenila mu ni, da Hilda sprašuje po njem.

Tako je bilo vse do dne, ko je moral tudi on v vojake. Poslovil se je pri Burgerjevih in ko mu je Hilda podala roko

ter mu želela skorajšnje vrnitve, ji je stisnil roko in jo ponesel k ustnicam, ki so jedva slišno zašepetale njeno ime. Materi sta se nemo pogledali in razumeli.

Kakor prebujen iz omotice je potegnil z roko preko čela in ne da bi spregovoril še besedo, je odprl vrata in izginil navzdol po stopnicah.

— Kako je še otročji! se je v vidni zadregi nasmejela Hilda.

— Dober deček je, je pripomnila gospa Burgerjeva.

— Vojna ga bo pokvarila! je vzdihnila njegova mati.

Dobival je njene pozdrave na fronto in v bolnico. Bili so mu v radost in tolažbo. Tudi on ji je pisal, često in dolgo. In v pismih materi je naročal pozdrave zanjo.

Nenadoma pa so njena pisma prenehala. Potem ko ji je bil sporočil svojo nesrečo iz bolnice in kmalu potem, ko so odnesli v grob njegovo mater, ki je ni mogel videti več niti mrtve...

*

Počasi in težavno je prilezel v tretje nadstropje stare hiše v Ozki ulici. Prijazno sta ga sprejeli Burgerjevi in nepričakovano se mu je zdela Hilda vsa spremenjena. Pozabljal je na svojo nesrečo, na svojo pohabljenost, na vse, kar ga je bilo ločilo od nje. Z veliko iskreno hvaležnostjo je sprejel gospejino ponudbo, ki mu je dala na razpolago manjšo sobo in ga zagotovila, da mu preskrbi mesto v orkestru Malega odra. Čutil se je zopet srečnega in v duhu je videl pred seboj človeka vredno življenje.

Burgerjevi so mu naročili obleko in Hilda mu je lastnorочно izročila nov klarinet s prošnjo, naj zasvira nanj najprvo njej tako drago melodijo, ki jo je bil tolikokrat sviral še kot dijak.

Vse je šlo v redu. Dobil je mesto v orkestru, stanoval je pri Burgerjevih in s Hildo sta si bila dobra. Poldrugo leto in še dlje je trajala ta sreča, dokler ni zbolela in umrla gospa Burgerjeva. Hilda se je v skrbi za čast in poštenje svojega deklitva preselila k teti. Le težko je dosegel, da mu je stanovanjski urad prepustil stanovanje. Moral pa je oddati v podnajem sobo s kuhinjo uradniški družini. Stanovanje je hotel imeti na Hildino prigovarjanje, ki si ga je tolmačil z njeno ljubeznijo.

*

V predpustu je priredil damski odbor za oskrbo invalidov velik ples za povablence. Samo boljši ljudje z debelo listino so smeli plesati za invalide. V pri-

redtvenem odboru je bila tudi gospodična Hilda. Za godbo je imel skrbeti orkester Malega odra.

Sijaj bogastva se je zrcalil v razkošni dvorani. Če bi dobili invalidi le denar, izdan samo za plesne čevlje, bi bil dobrodelni namen plesa že presežen.

V stranskih prostorih so stregle človekoljubne dame z vso prirojeno gracioznostjo. Tam je bila tudi gospodična Hilda.

Med odmorom po polnoči je prišel tja tudi — on. Prignala ga je želja videti njo, ki je ni videl že več dni.

Sedela je v loži v družbi elegantnega gospoda. Lepa je bila in vesela.

Ko se je približal loži z lahnim poklonom, se je gospod, ki je sedel poleg Hilde, odmaknil in začudeno gledal nanj.

— Naš muzikant! se je prešerno nasmejala.

— Tako, tako... je malomarno odvrnil gospod v loži.

— Star znanec, je pripomnila.

— Potem... je nejevoljno rekel gospod in hotel vstati.

— Aber nein! mu je namignila, naj ostane.

Visok natakar v fraku je hotel mimo.

— Kellner! je zaklicala, preskrbite muzikantom pijače!

Orkester je zaigral.

— Ali ne slišite? Gospod Juhart!

Njen glas je bil trd, nervozen.

Juhart je stal nepremično pred ložo, le njegove oči so švigale med obema.

— Natakar, steklenico šampanjca! je velel, pokazal na mizo in segel po listnici.

— Aber... je skoro zarohnel gospod v loži.

— Pijan je! je zamahnila z roko Hilda in se primaknila bliže gospodu.

— Hilda! se je tresel Juhartov glas.

— Pojdiva! je velela in oba sta izginila v dvorano.

Bled in s skrčenimi pestmi je odšel Juhart. Za njim je priteknel natakar in vprašal, kaj je s šampanjcem.

— Na oder!

In preden je mogel natakar vprašati po plačniku, je držal v roki kup bankovcev, ki mu jih je Juhart vrgel na pladenj...

In orkester je igral. Ples za plesom. Brez klarineta... Moč šampanjca je godla. Divje, strastno.

*

Juhart je stal v kotu ob strani garderobe. Videl je vsakega, ki je šel mimo. Dolgo je stal naslonjen na leseno pregrajo in že je mislil, da čaka zaman, ko

je zagledal skozi vrste obešenih suknj njega — samega. Kje je ona? Sama vendar ne bo šla domov? Kaj naj pomeni, da odhaja sam? In res je odšel sam. Njegove kretnje so bile vsaj navidezno mirne. Skoro mrtve.

Že se je prestopil, da bi pogledal po širokem hodniku v dvorano, ko je slišal nenadno njen glas. Dobro je razločil, ko je rekla, da se ne boji nobenega. In kar je bil sklenil storiti, to je storil. Baš ji je garderoberka izročila plašč, ko je stal za njo.

— Hilda?

Bolj vznevoljena nego iznenadena aš prestrašena se je ozrla.

— Hilda? je ponovil.

Stopila je bliže k teti in rekla:

— Pusti me!

— Torej?

Iz njegovega vprašanja je zvenelo vse obenem: ogorčenje, odpoved, osveta, ljubezen, sovraštvo.

Hilda je razumela in doumela, da je njegov nastop le zadnji odmev moške ljubezni, ki v trenutku ženske nezvestobe dozori in usahne za vedno.

— Kaj torej? je rekla prezirljivo, kakšen torej in zakaj? Med nama ni bilo nič in to je vse!

— Nič? se je začudil in molčal.

— Vendar nisi mislil, da se bom poročila s piskačem in....

Juhartu se je zavrtelo v glavi. Potegnil je izpod suknje klarinet in zavihtel.

— Pomoč! je zavpila teta in odrinila Hildo.

Priskočil je mož postave.

— Da, tu sem! Jaz... piskač in poabljenec Juhart!

— Pustite ga! Invalid je! je protestirala garderoberka, ko ga je stražnik nasilno odrival.

— Pustite reveža! Invalida! je zagrmelo par elegantnih gospodov, ki niso niti vedeli, kaj se je zgodilo.

— Danes je njihov dan! se je oglasil pijan glas.

— Danes je moj dan! je pristavil Juhart in se oziral po Hildi, ki je v zmedji naglo odšla s teto.

Stražnik je zapisal z okorno roko, kar so mu povedali in konec je bilo zmede.

Dr. K. Kufin

== Konec naočnikov? ==

Goethe ni bil prijatelj naočnikov in vsak človek, ki jih je nosil, mu je bil nesimpatičen. Še danes so naočniki pri ženskem spolu iz estetskih razlogov vse prej ko priljubljeni; lornjon jih pri njih popolnoma nadomesti. Narobe pa mnogi sodobni moški nosijo očala dostikrat samo zato, da s tem poudarijo vtis svoje osebnosti; v ta namen jim najbolj služijo velika, črno obrobljena roževinasta očala. A navzlic temu ne manjka ljudi, ki bi jim bilo ljubše, da ne bi nosili naočnikov ali ščipalnikov, ali da vsaj ne bi bili tako vidni. Nu, kaže, da jim bo kmalu lahko ustreči: profesorju L. Heineju na univerzitetni očesni kliniki v Kielu v Nemčiji se je namreč posrečil duhovit izum, ki utegne popolnoma odpraviti stare naočnike in ščipalnike.

L. Heine je dal brusiti pri Zeissu v Jeni nekaka »vtikljiva stekla«; ta stekla, ki imajo 5 do 11 milimetrov krivinskega polmera, lahko nosiš pod trepalnicami, neposredno na roženici. Vtikljiva stekla so natanko toliko upognjena kakor roženica, med roženico in steklom je tanka plast očesne tekočine, in tako tvori ves sistem roženica-očesna tekočina-steklo pri lomljenju svetlobe celoto: zato je roženica optično izločena. Če je očesni zdravnik izmeril krivino bolnikove roženice in izbral primerno vtikljivo steklo ter ga vtaknil pod trepalnice v oko, si bo znal spreten pacient drugo steklo že sam deti v oko, tako preprosta je ta procedura. Otroku bo mati zjutraj vtaknila stekla v oči in jih bo brez sleherne nepravilike lahko nosil v šoli, da, celo med opoldanskim spancem, tja do večera.

Kratkovidnost do 20 dioptrij in dalekovidnost do 15 dioptrij je moči izravnati s primernimi vtikljivimi stekli. Uporaba vtikljivih stekel bo seveda najpogostejša pri kratkovidnosti vseh stopenj in starosti, ker je najbolj razširjena. Pri hujših stopnjah kratkovidnosti je pogosto posredi tudi slab astigmatizem, ki ima izvor v roženici. Če nosiš vtikljiva stekla, astigmatizem izgine sam od sebe, ker nadomesti prednjo ploskvo roženice vtikljivo steklo, ki stvari z roženico optično celoto. Tudi vsakršno dalekovidnost popravijo vtikljiva stekla. In pri tem je vse eno, ali je nastala dalekovidnost zaradi prekratke očesne osi, ali pa ker se

je lomljivost svetlobo lomečih sredstev zmanjšala, ali naposled, če gre za oko brez leče, posledico operacije slepe mrežne. Če je bil bolnik za slepo mrežo operiran na obeh očeh, si dá recimo v desno oko vtikljivo steklo, s čimer se oko docela prilagodi gledanju v daljavo, v levo oko pa vtikljivo steklo nekoliko manjšega krivinskega polmera, ki oko ostro ustanovi denimo na razdaljo tridesetih centimetrov. Če pa želi bolnik, da bi videl stereoskopsko, to je telesno, z obema očema, lahko ustanovimo obe očesi z enakim vtikljivim steklom v daljavo, a za gledanje v bližino predpiše zdravnik primerne navadne naočnike. Če pa opravlja na slepi mreži operirani bolnik tako delo, ki zahteva ostrote oči za gledanje v bližino, potem bo s primerno brušenima vtikljivima stekloma videl ostro na trideset centimetrov z obema očesoma in bo potreboval naočnike le pri gledanju v daljavo.

Iz početka prenese človek vtikljiva stekla le po nekaj ur, ker se mu oči, dokler se ne privadijo, rade zasolžijo. Toda če so stekla tako skrbno izbrana, da se mehanično docela prilagode prednjemu delu oči, so nepravilike zelo redke. O kakršnikoli slabih posledicah nošenja vtikljivih stekel do zdaj še ni nič znanega.

Pred naočniki ima vtikljivo steklo še marsikake druge prednosti. Pri naočnikih je obzorni prostor (vidik) zelo omejen, ker naočniki ne morejo slediti gibanju oči in pri pogledu v stran vobče ne dajo optične korekture; celo punktalna ali katralna stekla dovoljujejo k večjemu gibanju v stran do kota tridesetih stopinj. Vtikljivo steklo pa se giblje hkrati z očmi in tako normalizira obzorni prostor.

Če pomislimo, da celo hudo kratkovidne ženske neredko iz ničemurnosti ne marajo v družbi nositi naočnike in so zato včasih uprav neokretne in nerodne, smemo z veseljem pozdraviti izum profesorja Heineja. Kozmetični učinek vtikljivih stekel je odličan, ker mimika z njimi dosti pridobi na živahnosti. Pri sportu, zlasti pri avtomobilistiki, kopanju in plavanju se vtikljiva stekla sijajno obnesejo. Ker so stalno topla in vlažna, se nikoli ne orose kakor naočniki, kar je silno

nadležno. Pri otrocih vplivajo ta stekla ugodno tudi na držo telesa.

Pa nastane vprašanje: Ali ni vtikljivo steklo na očeh pri poškodbah zelo nevarna stvar? Profesor Heine meni na podlagi svojih mnogoštevilnih izkustev, da »so ta vtikljiva stekla manj nevarna od naočnikov, ki jim preti nevarnost od vsake snežne kepe in teniške žoge in udarca s pestjo v obraz in se zelo radi zdrobe in napravijo škodo. Oko samo ali vtikljivo steklo je temu mnogo manj izpostavljeno; saj je znana stvar, da je na primer udarec s sabljo presekala trepalnice na dvoje, ne da bi se bilo očesu karkoli zgodilo.« Da, primerilo se je tudi že, da so se vtikljiva stekla v očesu zdrobila, ne da bi bila ranila oko.

Nemara imajo vtikljiva stekla neki pomen tudi v pogledu terapijke. Profesor Heine navaja več vzgledov, da se je po dveh do treh letih noše vtikljivih

stebel kratkovidnost znižala z deset dioptrij na osem dioptrij in da se je hkrati zmanjšal astigmatizem. Z velikim uspehom je zdravil Heine z vtikljivimi stekli tudi bolnike, ki so tožili, da jim na oči pritiska, zlasti kadar je šlo za pogreške lomljivosti svetlobe očesne leče. »Ker je tem laglje moči vplivati na oblikovanje očesa, čim mlajši je bolnik in čim manjša je kratkovidnost, nastane sama po sebi zahteva, da začnemo zdraviti že otroke z majhno kratkovidnostjo, da preprečimo napredovanje bolezni; zakaj teoretično je laglje, odpraviti pri otroku kratkovidnost dveh dioptrij kakor jo pri odraslem človeku znižati z deset na osem dioptrij.«

Če bodo nadaljna izkustva potrdila in podkrepila odlike vtikljivih stebel pred naočniki, smemo upati, da bo duhovit izum profesorja Heineja za naočaljeno človeštvo nekoč še velika dobrota.

Escorial

Iz španskega dnevnika

Ko je poslal Filip II. četo menihov v samoto Escoriala, ker je hotel imeti tam svoj samostan, svoj španski Vatikan in Pantheon, so si drznili menihi opomniti, da vlada tam takšen mraz, da zmrzne

kralj tako iskreno ljubil, da je hladno pisal po nekem avtodafeju iz Portugalske: »Ni me utrudilo. Ceremonija ni bila tako dolga kakor v Kastiliji, samo štiri ure.«

E. Justin: Escorial (lesorez).

blagoslovljena voda v kropilnikih in olje v jedilnih shrambah. Spomnili so se, da je skušal neki svetovalec pregovoriti kralja za stavbišče v Aranjuezu, češ, tam bodo spravljani v čarobnem vrtu, ki mu ni lahko najti para in slavci jih bodo budili k vigilijam, slavci, ki jih je ta

Toda Filip II. je iskal strogosti prirode. Tukaj v Escorialu je kazala narava svojo utrujenost v skalah in prepadih, tukaj je odpirala svoboden pogled v največjo daljavo. Kako pomirijo stoletja tudi naravo! Escorial, skoro tisoč metrov visoko, je postal privlačna točka za leto-

višcarje. Vile in dvorci pestrijo vas. Pri postaji pozdravi popotnika kot prvo poslojpe tvornica za čokolado.

Kdor motri zgradbo brez zgodovine, vidi v njej morda granitno kocko, ki zadrživa gledalca po svoji razsežnosti. Trdnjava s stolpi okoli cerkve.

Vstopi v to molitveno vojašnico — če ni drugega nego kocka, kako te more napajati z otožnostjo, ki ji ni mogoče ubežati? Če ti pokažejo stol in podnožnik, ki je opiral nanj vladar svojo nogo, lahko dvomiš o pristnosti predmeta. V grobnici kraljeve rodovine si morda dovoliš opazko, da so sarkofagi infantov in infantinj konfekcijski izdelki (in res so iz novejšega časa) — vidiš pa tudi kamnoseke, zakaj smrt ne počiva nikoli. Še odprti grobovi sličijo kopalnim kadem. Vanje pridejo samo okostnjaki, kar je na njih mesa in zemskih ostankov, izpuhti v drugem obokanem laboratoriju brez ognja in zemlje. »C' est étrange!« ponavlja venomer francoska obiskovalka, in prav ima!

V cerkvi stoji velik mrtvaški oder. Na njem odcvitajo venci za umrlo špansko kraljico-materjo. Črnina smrti gloje polagoma naše čute. V zakristiji vidimo Grecovo sliko »Sen Filipa II.«. Kralj v črnem plašču, s črnimi rokavicami. Bel je samo nabran ovratnik in manšeti. Njegovo oko se obrača proč od peklenškega žrela, ki požira pogubljenе. Njega čuva vojska molilcev, mučenikov in svetnikov ter kerubov, ki gledajo proti nebu. Mrtvaška slika! In vendar, kako čuva etiketo! Sanjač kleči na blazini iz brokata!

Obiskovalec Escoriala pa ga vidi drugače. Tu je h koru prizidana celica, kjer je kralj lahko sodoživljal službo božjo, ne da bi motil menihe. Zdaj je celica opremljena za obiskovalce. Za Filipovega časa je bila skoro prazna, zakaj v njej je hotel biti kralj enak menihom. V tej celici in naokrog zadiši po smrti tembolj, čimbolj se človek pogrezne v razkrinkane sleparske dodatke stoletij. Tu se na dvigne le senca Filipa II., ampak tudi njegovega očeta, Karel V. je v samostan, kjer je hotel umreti, odnesel skrivaj še 2000 zlatih kron za nepredvidene pogrebne želje in izdatke. Natančno je vedel, kdaj bo umrl. Prijel je s svojimi ogromnimi prsti — njegova fizična lakota je bila v življenju nenasitna — svečo in razpelo ter umrl brez odlasjanja. Filip II., ki je zidal samostan svoje priprave na smrt dvajset let, bi se bil prestrašil tako hitrega in mirnega konca. Želel si je grenkobe in hude posled-

nje borbe. Njegova velika izpoved je trajala tri dni. Iz Escoriala so mu prinesli najboljše izmed neštetihih relikvij, ki jih je bil zbral. Ne zato, da bi ga poživele, ampak zato, da se poslovi od njih, zakaj njegova zbirka relikvij — kje se neha častilakomnost zbirateljev? — je imela namen posekati Rim in Vatikan. Pred poslednjim oljem je hotel natančno vedeti, kje ga bo duhovnik pomazal. Filip III. naj bi bil pri tem navzoč. Nadškof iz Toleda ga je dal v sveto olje, potem se je dvor odstranil in kralj je ostal s svojim sinom sam: »Polagam važnost na Vašo prisotnost, da boste videli in vedeli, kje se konča vse — tudi vsaka monarhija.«

Potem so sledili dnevi, ko je govoril o pogrebu in spraševal o velikosti krste svojega očeta. Morali so mu prinesiti očetovo svečo in razpelo. Zadnje popotnice mu niso dovolili, ker je ni mogel več požreti. Vsak trenutek je vprašal: »Ali je že prišla smrtna ura? Ne prikrivajte mi tega!« Zahteval je svečo za umirajoče in jo vrnil z nasmehom: »Zdaj! Zdaj je čas!« Priče, ki so bile zraven, so tako izpovedale pod prisego. Umrl je, ne da bi zapustil potomstvu krilatico, da bi jo hvaležno ponavljali.

*

Ali nisem položil v Escorial preveč mrtvaškega nastroja? Na trgu brcajo zdaj gojenci samostanske šole žogo, in to izvrstno! Solnce sili skozi razpoke v oblakih in kukavica kuka... Ali naj se spričo tega ne omili slika in mračni pragospodar hiše? Če je umel jokati, se je pač znal tudi smejati. Seveda poroča legenda, da je kralj, dokler je norec bril šale pred njim, molčal, zadrževal smeh — a samo tako dolgo, dokler ni prišel v svojo sobo. Kako so se morali smejati tajniki in sluge pedantu, ki je obrisal vsak prašek in je osebno izbral vsako sliko za svojih petdeset altarjev, ki je zapisoval okras zidov na kilometre in sam napisal vodič skozi Escorial! Visoki gospod je vedel, da ne bi spravil stavbe pod streho, če ne bi božal delavcev. Prej je vrgel v ječo velikaša kakor delavca, ker se je bal, da bi utegnil upor kamnosekov zavleči dokončanje zgradbe.

Kadar je prišel iz Madrida v Escorial in videl v voz vpreženih osem in dvajset volov, ki so vlekli granitne plošče, je ostro vprašal, kako ravnajo z voli. Arhitekti, stavbni vodje, vsi delavci so ga sprejemali s svojim orodjem v vrsti pred vhodom v Escorial. V takih dneh ni bilo

treba štediti v kuhinji in po kletih. To so bile slavnosti! Na predvečer prevoza prvih rakev v Pantheon je bila sijajna razsvetljava, vsa štiri pročelja, stolpi, kupola do križa. Samostan se je moral videti v daljavi kakor ogenj. Baje se je videlo morje luči tja do Toleda. Kronist pripoveduje, da so bili rokodelci tako napolnjeni z vinom kakor svetiljke z oljem — pravcati čudež, da ni Escorial takrat zgorel.

Kraljevo spremstvo je bilo navdušeno. Filip II. ni pričakoval niti od svojcev, da bi delili z njim njegov meniški okus. Pustil jim je njihove nedolžne zabave:

lov na divjačino in na ribe. Na kostnici trpeči gospod je sedel v svoji kočiji in gledal. Tu in tam je bila »merienda solemne« z bogatim obedom ali pa je kralj naročil iz Madrida slona, ki je zabaval menihe. Ob drugi priliki so pripeljali kar nosoroga. To ni vleklo. Neki škof je tako simbolično udaril birmanca po licu, da je fantič zatulil škofu v obraz nespodobno besedo, ki je ves dan zabavala dostojanstvenike.

Zvečer postane Escorial zopet strog in ogromen s svojimi »dvanaajststo vrati — za strahove«. To ni več zemsko poslopje! Dogma v granitu!

Kako žive letni sportniki = pozimi

Vsi oni, ki se posvečajo poleti izrazitim letnim sportom, morajo pozimi skrbeti za nadomestilo. Res je sicer, da imajo veliki narodi sedaj že krite prostore, kjer lahko atleti neprekinjeno goje atletiko in druge letne sportne panoge, toda tesne in omejene dvorane pravemu sportniku ne morejo nadomestiti božje narode. Zaradi tega se pretežna večina izmed njih odloči tudi za panoge zimskega sporta, v katerih se lahko stalno pripravljajo za svoj sport in ohrani vsaj deloma formo, v kateri nastopa poleti. Vsak atlet pa vendar pomišlja takrat, ko izbira panogo zimskega sporta, ali bi smučanje, drsanje ali kockey na ledu ne škodovali sposobnostim za letne sporte. Med zimskimi sporti se največ letnih sportnikov posveča smučekemu sportu.

O dobrih in slabih straneh smučanja in lahke atletike — če jih goji isti sportnik — se je že mnogo pisalo, še več pa razpravljalo. Smučanje ima za vsakega sportnika toliko privlačnosti, da ga nihče več ne opusti, če se mu je posvetil. Napori hoje v breg, ritem vztrajnostnih voženj in ugodje vožnje v dolino nudijo sportniku skupno z bivanjem v krasni zimski narodi, čistem zraku in solnčnih višinah toliko užitka, da jih ni mogoče pozabiti. Če goji atlet smučanje kot nadomestilo atletike, si bo v zimi nabral celo več sil, kot mu jih je treba na tekališču. Nikakor pa mu ni svetovati, da bi se udeleževal tekov na srednje ali celo dolge proge.

Primerjanje smučkega vztrajnostnega teka s tekom lahkoatleta je zelo težko. Vztrajnostni tek smučarja na 50 km bi se dal najbolje vzporediti z maratonskim tekom atleta na 42.2 km. Posebnost smučkega teka je izrazito menjavanje napetosti med vzponom, po ravnini in med vožnjo navzdol. Če se ne upošteva, da gredo smučke proge včasih po težko dostopnih tleh in zavisi forma smučarja v odločilni meri tudi od kakovosti snega, potrebuje smučar za 18 km dolgo progo 1 uro in 10 minut do 1 ure in 30 minut, dočim znaša svetovni rekord na uro na tekališču 18.210 km. Razlika nikakor ne gre smučarju v prid, toda pomisliti je treba, da ima njegova proga običajno še 400 do 600 m višinske razlike. Med znamenitimi sportniki je vrsta ljubiteljev smučanja. Vsi hvalijo njegove vrline in ga smatrajo za najprimernejše nadomestilo letnih sportov. Veliki finski tekač Pavao Nurmi je — kakor številni drugi finski atleti — navdušen smučar. Nurmi ne more dovolj poudariti dobrih strani smučanja in trdi, da je posebno važno za delovanje pljuč, ki se v čistem in zdravem zraku navžijejo novih sil. Dasi se Nurmi ne udeležuje smučarskih tekom, goji smučski sport samo iz sportnih vidikov. Njegov rojak Kohlemainen, maratonski zmagovalec iz l. 1924, je dal atletiki slovo in se semintja tudi prijavi za smučanje na startu! Tudi slavni tekmeec Nurmija, Šved Wide, je vnet oboževalj sporta na »dil'cah«!

Veliki nemški boksač Maks Schmelting, ki se je letos povzpел do kandidata za najvišji naslov, ki ga more doseči boksač na svetu, je tudi dober smučar. Če mu le dopuščajo treningi, je že na poti v gore! Kakor pravi, mu najbolj prija hoja v breg; razen tega pa si med vožnjo utrjuje mišice na rokah. Letos seveda se je moral posvetiti bolj temeljitemu treningu!

Slavna španska igralka tenisa Lily d'Alvarez je navdušena smučarka in ne pozabi priti vsako zimo v švicarske hribe.

Tudi pri nas doma je mnogo sportnikov, ki so znani s tekališč in nogometnih

igrišč, toda se z enako ljubeznijo posvečajo tudi smučanju ali drsanju. Nekateri izmed njih so se celo v obeh panogah dvignili na odlična mesta. Vsekakor menimo, da so to izjeme, ki samo potrjujejo pravilo: Ne nimis! Jasno je, da sta zimski sport in lahka atletika združljiva in drug drugega izpopolnjujeta. V obeh disciplinah pa ne morejo doseči prvih mest isti sportniki; najboljša je pač zlata sreda, ki bo omogočila lahkim atletom smučanje in ne bo zmanjšala njihovih uspehov na tekališčih. —Isna

== Nova polarna drama ==

Ruski letalci so nedavno naleteli na severnem sibirskem nabrežju, domnevno v bližini polotoka Čukča, na razbito letalo ameriškega pilota Eielsona. Iz dejstva, da ni bilo o letalcu duha ne sluha, se lahko sigurno sklepa, da sta Eielson in njegov mehanik Carl Borland ponesrečila in treščila z velike višine na tla ter obležala mrtva.

Eielson je v Borlandovem spremstvu izgubil že v začetku lanskega novembra. Pogumna moža sta hotela pomagati na severni sibirski obali zamrzli ruski jadrnici »Nanuk«, natovorjeni s kožami. Čim se je izvedelo, da ni o Eielsonu nobenih poročil, je ruska vlada organizirala pomožno odpravo, ki je sestojala iz štirih letal, dveh Junkersovih strojev, iz

enega aeroplana tipa Dornier-Val in iz enega Fokkerja. Poleg tega je bila poslana v kraje, kjer sta domnevno izgini-la Eielson in njegov tovariš, še druga ekspedicija, ki je prodirala po kopnem. Ta je raziskovala ozemlje po suhem in se je pri tem posluževala sani s pasjo priprego.

Ko so ruski letalci šli osmič na izvid, so opazili v bližini ladje v somračju polarne noči medlosvetle dele letalske kabine, ki je molela iz snega. Pristali so in odkrili letalo, ki je bilo kakšen meter visoko zasneženo, pa je bilo še vendar vidno. Posamezni deli aparata so ležali daleč naokoli, mestoma do 30 m daleč. Po vsem tem se lahko sodi, da je moral aeroplan treščiti z velikanske višine na tla, kjer se je razbil. Ker so bila živila v kabini popolnoma nedotaknjena, ni dvoma, da sta postala letalca žrtvi katastrofe. Zelo skromno je namreč upanje, da bi se bila lahko rešila s padali in se odpravila peš proti obljudenim krajem.

Ime ameriškega mornariškega letalca Eielsona se ne pojavlja prvič v kroniki velikih, svetovno znanih poletov. Že pred dvema letoma (med 15. in 22. aprilom l. 1928.) je preletel v družbi kapetana Wilkinsa arktično ozemlje v smeri iz Aljaske proti Spitzbergom. Spustil se je na tla po 21 ur trajajočem poletu. Naravnost čez severni tečaj nista letela, kakor so listi takrat pomotoma poročali. Wilkins je sam izjavil, da je šla pot njegovega poleta 480 km vzhodno, z evropske strani zapadno od severnega tečaja. Letalo je vzelo smer čez skrajne meje Groenlanda. To pa nič ne spremeni na dejstvu, da je bil v tej smeri prvič v

zgodovini človeštva preleten severni tečaj z letalom; pred tem je dosegel severni tečaj že Byrd, rojak Eielsona in Wilkinsa. Letel je s Spitzbergov na tečaj in se vrnil tik preden je odrinil Amundsen z ladjo »Norge« v spremstvu Američana Ellswortha in Nobila, ki so se izkrcali v Tellerju na Aljaski in so leteli baš v nasprotni smeri kakor Wilkins in Eielson.

Že v marcu 1927 sta skušala Wilkins in Eielson iz Aljaske preleteti severni tečaj. Pri poizvedovalnem poletu sta pa bila primorana spustiti se na led in pri tem zasilnem pristanku se jima je razbilo letalo. Skozi kompakten led sta letalca vseeno našla pot med ljudi. Tri dni sta se borila z elementi, potem sta dospela v Point Barrow in sta bila s tem vrnjena življenju. Naslednje leto sta se pojavila Američana zopet na Aljaski. Topot sta imela več sreče nego prvič. Posrečil se jima je polet ob boku tečaja, polet, ki se je zaključil z dramatskim pristankom na Spitzbergih, kjer je manjkal samo za las, da bi se bil podvig končal s katastrofo. Oba letalca sta se morala zaradi silovitega viharja spustiti na samotni otok, kakih 80 km od Green Harbourja. Pet dni sta se trudila, da bi zopet vzletela. Snežilo je v gostih kosmih in aparat je bil skoro pokrit s sne-

ženo odejo. Vendar se je letalcema z združenimi močmi posrečilo, da sta sneg odstranila. Zdaj so se začele druge težave. Aeroplan se ni mogel odtrgati od tal kljub temu, da je motor brezhibno deloval. Slednjič je začel Wilkins potiskati letalo od zadaj. Eielson pa si je dajal opravka pri stroju. Ta poskus se je po dolgem času obnesel, toda nastal je nov problem, kako se bo pognal Wilkins na aeroplan. Po treh jalovih poizkusih, ki so stali Wilkinsa precej ran in prask, se je našla rešitev na ta način, da se je Wilkins privezal na dolgo vrv. Kakor vedno, je tudi sedaj začel potiskati aeroplan naprej. Ko je letalo dobilo zamah, je nekaj časa vleklo Wilkinsa za seboj po tleh in šele potem, ko se je aparat ločil od tal, je mogel kapetan splezati po vrvi v kabino. Neprijetnosti tega povratka med ljudi so bile torej dovolj velike.

Komandant Wilkins se trenutno bavi z zanimivim načrtom podmornice, ki naj bi dosegla severni tečaj, njegov tovariš Eielson, ki je poletel na pomoč ogroženim življenjem, je podlegel, kakor svojčas Amundsen, v borbi z elementarnimi silami. Tako je Arktida zopet zahtevala žrtev in prižela v svoje ledeno naročje še enega, ki je hotel iztrgati mračno skrivnost njenega bistva.

== Deset let prohibicije ==

Ameriški predsednik Hoover je označil prohibicijo za plemenit poskus. Našel je s tem nedvomno pravo besedo za eksperiment, ki naj bi odvadil edo največjih ljudstev na zemlji uživanja alkohola. Poskus je res plemenit, toda pač samo poskus! Preveč se je eksperimentiralo z ljudmi, da bi še imeli zaupanje v uspeh takšnih poskusov. Dandanes govorimo radi o političnih, o gospodarskih eksperimentih in vemo, da gre za dejanje, ki se ne da realizirati. V tem zmislu je ostala tudi prohibicija v Zedinjenih državah poskus, ki ga je življenje že davno posekalo.

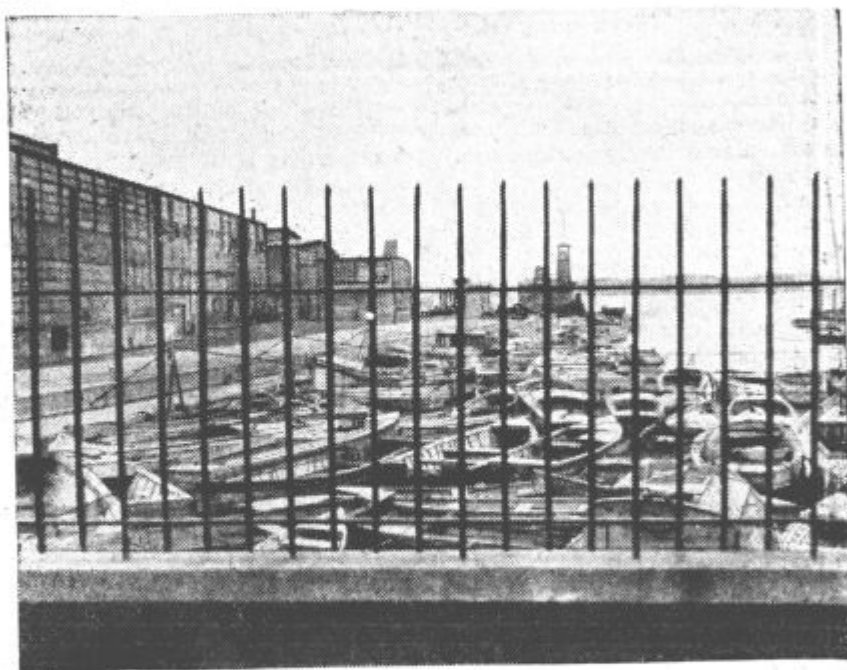
Nedavno je minulo deset let, odkar obstoja v Ameriki prohibicija. Samo na Finskem in mimogrede na Norveškem so jo posneli. Deset let pomeni kratko dobo v življenju ljudstva, vendar pa dovolj časa, da je Amerika na podlagi treznih številk spoznala, kakšno vred-

nost ima 18. amandement, 18. ustavno spremembo izza velikega Washingtona. V teh desetih letih je izdala Amerika nad 400 milijonov dolarjev (2200 milijonov Din) za izvedbo zakona o prohibiciji. 200 tihotapcev na čolnih, ki so kradoma prevažali alkohol, je postrelila prohibicijska policija, 1000 oseb pa je postalo žrtev spopadov med tolpami, ki jih je rodila profitihotapska vojna. Nad 230.000 Američanov je bilo obsodjenih zaradi prestopkov na zaporno kazen in 33.000 ljudi je umrlo na posledicah manjvrednega alkohola. Več umorov in kazenskih prestopkov ne bi bil mogel roditi alkohol in gotovo ne bi bil sam na sobi zastrupil več ljudi. V čem je torej ameriški uspeh?

Ne prikrivamo dejstva, da spada alkohol med največje sovražnike ljudskega zdravja. Predobro vemo, koliko gorja povzroča zlasti med siromašnimi slo-

Š. Ker se je udomačila navada, da zavije mož z zaslužkom naravnost od blagajne v pivnico. V Ameriki je zadevno še hujše kakor pri nas, kajti tam se pivec ne zadovolji z zmernimi alkoholnimi pijačami kot sta pivo in vino. Tam pijejo ostre žgane pijače, ki bolj omamljajo nego gase žejo. Famatizem nasprotnikov alkohola je bil v prvi vrsti naperjen zoper »salone«, ki so seveda vse prej kakor »saloni«, saj so čisto navadne beznice. Prohibicionisti se lahko pohvalijo, da se jim je te posrečilo zatreti. Ta uspehi pa je samo vnanjega pomena. Tam, kjer so prej bili »saloni«, so se pojavili »speak easys«, tajne bez-

Zakaj v Zedinjenih državah se tihotapstvo in izdelovanje nedovoljenih pijač ter trgovanje z alkoholom kaznuje, nihče pa se ne briga, če ima in rabi kdo spirituoze v svojem gospodinjstvu. Oddaljene, redko naseljene kraje le redkokdaj obiščejo prohibicijski agenti. Tam je torej vsakomur na prosto damo, da vari in pije svoje pivo in vino. Porabe alkohola v številkah torej ni mogoče predstaviti v dejanskem stanju, kakor tudi ni mogoče preprečiti tajnega uživanja alkohola. Če bi hoteli postopati zoper gospodinjstva, ki razpolagajo doma z dobro kapljico, bi morali zapreti polovico ameriških državljanov. Da bi

Zaplenjeni čolni za prevažanje alkohola

nice, kjer se prodaja alkohol pod roko. Samo v New Yorku je nad 30.000 takih lokalov. V deželi prohibicije dobi alkohol vsak, in sicer kadar in kolikor ga hoče! In pri tem ni niti tako drag, kakor se splošno domneva. V tajni beznici dobiš silce žganja za 10 centov (Din 5.65), torej za drugi najmanjši novec, ki je v Ameriki v obtoku. Vsekakor je tisto »žganje« vredno denarja, ki se plača zanj.

»Suhi« si laskajo, da je padla poraba alkohola, odkar je uvedena prepoved, na 15 odstotkov. Ne bo pa odveč, če podvomimo o resničnosti teh podatkov.

vse te zločince pozapri, ne bi bile dovolj ne kaznilnice ne druga javna poslopja. Da, preostalo bi jedva toliko abstinentov, da bi komaj zadoščali za straženje jetnikov.

Nekaj pa je desetletna prohibicija v Ameriki vendarle dokazala, namreč to, da je z zakonitimi določbami nemogoče preprečiti zauživanje alkohola. Čeprav je nekaj delnih uspehov, vendar velja pibiti, da ti nikakor ne odtehtajo moralne škode, ki jo je ta prepoved prinesla ameriškemu ljudstvu. Tihotapstvo se je razpaslo do stopnje, ki je v zgodovini človeštva brez primere. Odkar

je prišla v Ameriki v veljavo prepoved alkohola, je pojem tihotapstva docela izginil, postal je splošna zadeva družbe. Tihotapstvo je postalo izraz političnega in svetovnega naziranja, ki se nikakor ne more zložiti s prohibicijskimi zakoni. Predvsem pa je danes tihotapstvo najdonosnejši posel v USA in noben posel ne more biti po naziranju novega sveta nemoralen. Tihotapski kralji so ugledni denarni mogotci, ki zavzemajo v New Yorku in Chicagu odlične položaje. Policijski ravnatelji so njih prijatelji. Državni guvernerji in visoki vladni uradniki molče trpijo njih početje in nimajo pri tem ne whiskeyja ne sekta v tajni stenski omari. O razširjenju tihotapstva alkohola si v Evropi ne moremo napraviti slike. Vsako sredstvo, vsaka pot je dovoljena, nič ni predrago. Tihotapci razpolagajo s celo flotiljo dobro oboroženih tihotapskih ladij, ki puščolovsko križarijo po morju in dovažajo alkohol v tihotapska pristanišča. Na kanadski obali, ki je 5000 km dolga, se v tihotapi v deželo vsak dan na tisoče hektolitrov špirita. Tega ne more preprečiti nobeno, še tako skrbno nadzorstvo. Korupcija javnega življenja je dosegla nekaj višek. Dvomljivo je, če živi v Ameriki kakšen sodnik ali policijski ravnatelj, ki bi se lahko lotil resnega pobijanja tihotapcev alkohola.

V vsaki ameriški hiši spada k dobri navadi, da se postreže gost z dobro kapljico. Ponudijo jo tudi ljudem, ki so bili prej ravnodušni napram alkoholu.

Tudi nada »suhih«, da se bo doraščajoča mladina privadila vzdržnosti ter bo s tem pripomogla stvari do zmage, se je izjalovila. Baš dejstvo, da je alkohol prepovedan, draži mladino dvakrat bolj nego poprej. In ker ni dobre pijače, se uživa pač slabša. Mladi rod je zadevno v Ameriki na slabšem kakor mladina drugih dežel, zakaj mesto pristnih izdelkov uživa surogate. Kakšna škoda lahko nastane zavoľjo tega v fizičnem pogledu in za dušo, ni mogoče povedati.

Gotovo ne gremo predaleč, če pove-mo, da se je »plemeniti poskus« izjalovil. Zato je pač mogoče, da bodo predpise o prepovedi alkohola nekoliko zrahljali. Sami Američani verujejo, da se bo to moralo zgoditi. Vendar pa si nihče ne sme prikrivati dejstva, da je prepoved alkohola zasidrana v ustavi in da se položaj lahko spremeni samo s privolitvijo treh četrtin vseh zveznih držav. Današnja razdelitev »suhih« in »mokrih« pa je takšna, da tega še ni tako kmalu pričakovati. Tisti, ki bi se prepovedi upirali še trdovratnejše kakor ustava, so tihotapci sami.

Protialkoholni boj se bo torej nadaljeval, čeprav se doslej ni obnesel. Nada na uspeh je brezupna, zakaj poraba alkohola je tako stara kakor človeški rod, kakor mamila vobče. Ni naroda in ljudstva, ki ne bi se vdajal kakršnemukoli mamilu. Zdi se, da človeštvo naravnost tišči v užitek, čeprav na škodo svojega zdravja.

ODKOD RUDNINSKE VODE

Rudnice so prirodne vode, ki prihajajo v vrelih na dan in vsebujejo nekaj zdravilnih sestavin. Dve poglaviti teoriji skušata razložiti njih izvor. Neptunski nauk trdi, da vse slatine izhajajo iz površinskih vod, proniklih v zemljo, kjer so se segrele (1° na 30 m približno) in se navzele snovi, ki so jih spotoma srečale. Potlej so privrele mahoma na plano ob ugodni legi ozemlja. Plutonski nauk dopušča dve vrsti rudnic. Prve proizhajajo iz površinskih vod in so vsekdar mrzle ali mlačne. Njih količina in kakovost se menja po letnih dobah, urah itd. Njih izvor se sklada s prvo teorijo. Ostale slatine pa vro naravnost iz globine. Razbeljene kame-nine namreč oddajajo pline in vodo v velikih množinah. Te rudnine so tople, vedno enako sestavljene in enakomerno pritakajo. Edino te imajo v sebi določena telesa (jod, arsenik itd.), potem redko pline ter radio-aktivne iztoke (emanacije).

GROG BREZ ALKOHOLA

Ob mrzlih dneh dajemo deci gorke in slastne pijače, da se ogrejejo in oveselijo. Kuhano vino, vrel jabolčnik, grog in punč je treba kar odsvetovati. Čaj in osobito kava preveč dražita. Mleko je včasih težko prebavno ali nepriporočljivo glede na želodčni in črevesni položaj. Evo izvrstne pijače, zdrave in krepiľne. Za čaše 150 do 200 cm³ denite: dve polni kavni žlici sladkornega prahu; kavno žlico citronovega soka; kavno žlico oranžnega soka. Vse dobro premešajte. Po vrhu položite pol cm debele kolesce citrone. Posujte ga z lahno plastjo sladkornega sipa. Medtem ko se ta zmes ustaljuje (nekaj minut zadošča), pripravite vrč kro-pa. Nalivajte ga pomalem v vsak kozarec, dokler ni poln. V tem so si otroci že preobuli blatno obutev ter sneli mokre oglavnice in imenitno jim bo teknil zdravilni grog, ob katerem se prileže še peščica pečenega ke-slanja ali suhega peciva.

IZKORIŠČANJE OSTANKOV.

V Zedinjenih državah so zapazili, da je po vojaških skladiščih polno vojnih ostankov, v obliki kemičnih snovi, ki bi mogle koristiti marsikomu. Dognali so, da so gorčni plini sijajni za pobijanje požrešnih kuncev, ki so ponekod taka šiba božja kot kobilice svoj čas v Egiptu. Drugi produkti siužijo za razkuženje ladij; kloropikrin uničuje zajedavce po havajskih sadovnjakih itd. Spomnili so se, da se dajo avijoni rabiti pri

gozdnih požarih, izlivajoč kisline po njih... Japonci so se poprijeli tega zgleda. Kmetje se pri njih boje pozebe za murve, vir bogastva, saj od nje zavisi proizvodnja svile. Zato so z aeroplani spustili nanje oblake dima, s kakršnim so med vojno maskirali premikanje čet. Uspeh imeniten: drevje se je docela očuvalo mraza, toda listje je malce trpelo zbog plinov: letina je bila manj obilna, tudi pri kakovosti listja se to pozna.

Filmska diva Greta Garbo

»ŽIVLJENJE IN SVET« stane celoletno 80 Din, polletno 40 Din, četrletno 20 Din, mesečno 8 Din. — Posamezne številke stanejo v podrobni prodaji samo 2 Din. — Naroča se pri upravi, Ljubljana, Knafjčeva ul. 5. Naročnina za inozemstvo: ITALIJA četrletno 8 lir, polletno 16 lir, celoletno 30 lir. FRANCIJA mesečno 4 franke. ČESKOSLOVASKA mesečno 6 kron. AVSTRIJA mesečno 1 šiling. AMERIKA in ostalo inozemstvo 1 in pol dolarja na leto.

Izdaja za konzorcij Adolף Ribnikar. — Urejuje Ivan Podržaj. — Za »Narodno tiskarno d. d.« kot tiskarnarja Fran Jezeršek. — Vsi v Ljubljani

Da nisem jaz sam, kaj bi bil najrajši?

Lahko rečem najprej — pravi L. Légitot iz Pantina — da sem bil že davno pripravljen na to vprašanje. Kolikokrat sem že, novi Hamlet, vzel svojo glavo v roke, ker pač nisem imel druge lobanje, in si izpraševal vest: »Biti (kar sem) ali ne biti to (namreč biti kaj drugega)«.

Vobče je vsakdo med nami nezadovoljen s svojo usodo ter bi po navadi želel bivati v kaki obliki, različni od svoje. Vprašal sem svojo malo sestrično, ki šteje 6 let. »Jaz bi bila lada lozica.« Moi bratranček Ivanček, istih let, si želi postati železniški sprevodnik. V basnih vrlega La Fontainea sem naletel na žabo, ki se je poskušala *ivoliti*, ter na finančnika, ki ga je mikalo čevljarstvo (L. 1930. se temu malce nasmehneš). V kavarni sem slišal gospoda v fraku, ko je pel: *Ah, če bil bi šivankarica!* in v liričnem gledališču je nekoč nastopal iskalec biserov, ki je pisal v pesek: »Ko bi bil jaz kralj.«

Jaz pa sanjam, da bi bil mačka. Dolgo sem proučeval žitje in kretanje te srečne živali, omikane ter obenem divje Dognati sem mogel, da umeje iz svoje domačnosti iztisniti največje ugodnosti, ne da bi si nakopala katerokoli nepriliko. Skodelica mleka, topel kotichek za pečko, gospodarjevo božanje so običajne naslade, katere ji privoščijo v obilici. Kaj se zahteva od nje za to? Da se bavi z neopasno, sportno igro — lovom na miši. Pri njej trpimo najhujšo krajo, najgrše grehe, tatvino, potuhjenost, klateštvo. Proti njej ni pripomočka. Pes, ki je zakrivil zlodejstvo, se na klic povrne z repom med nogami po kazni, ki jo je po svojem mnenju zaslužil. Mucek, bolj prevejan, pa se izmuzne s kosom krače, ki jo je zmaknil. Njemu je vse dovoljeno po tej čisto moderni poslovici: »Vse lahko vzameš, samo če se ne ujameš.« Gibka in vitka je muca ob vsaki starosti; zakaj ne moremo reči o sebi tako! Večno je mlada, pa še k Mefistu se ji ni treba zatekati. Tudi je na vek svobodna. Gospodari prostoru in domišljiji. Muc je pesnik; po robu sinjih streh hodi zvečer sanjariti v mesečino in nikomur se ne zdi to čudaško. Mačka nima predsodkov. Kadar prizvame človeško obliko, se zove Mandrin, Cartouche, Arsène Lupin ali Cyrano. In navzlic vsem njenim hibam je v njej nekaj romantičnega in pustolovskega, kar miče in kliče in vabi srce.

Oh, kako bi bil rad mačka! Seveda s tem pogojem, da ne bi imel za gospodarja brljavega gostilničarja... ki bi me neki dan zamenjal s kuncem!

✱

Kadar slišijo ženske, da prihaja nova letna doba, je njih hrepenenje prepojeno z naravo novih tkanin.

Fandango

To je španski ples, ki ga izvaja dvojica plesalcev, moški in ženska, po napevu na tri tempe s kratkim ritmom in s precejšnjo naglico. Kretnje so živahne, nalezljive, omamne in španci rajajo pri tem vselej ob svojih preljubih klepetcih, kastanjetah. Ta ples je videti jako star, ako se oziramo na Kalimaha, ki trdi, da ga je Tezej blazno ljubil. Plinij tudi ponovno o njem govori v svojih pismih. Afričani in Mavri so privzeli fandango, ki so ga nazvali Čika (la chica = mali ples), ter po vsem videzu z njim seznanili špance.

Bela oblačila

Član bakteriološke Akademije v Berlinu, profesor dr. O. Penheim je s svojim predavanjem v zdravniških krogih vzbudil silno pozornost dokazavši na znanstven način, da se morajo jetičniki povsem odreči temnim oblekam, osobito črnim in rdečim, ker te barve ovirajo dohod baktericidnim žarkom. Odlični strokovnjak živo svetuje vsem sušičnim, naj nosijo obleko, ki najbolje propušča svetlobne žarke, pogubne za mikrobo. Beli odtenek prednjači vsem drugim, za belim se sme še priporočati še modri in vijolični. Tudi kakovost tkanine ima svoj pomen glede propuščanja svetlobnih pramenov, ki škodujejo glivicam. S tega stališča se je treba svile skrbno ogibati.

Tujski promet na Švedskem

Turizem raste tu od leta do leta. Zlasti se je zadnje čase povečalo število ameriških izletnikov, Nemci, Danci, Norvežani, Finci pa izkazujejo pravecate rekorde. Pomnožilo se je takisto število posetnikov iz latinskih držav, posebno iz Francije. Po redarstvenem zapisniku v Göteborgu je od 1. januarja do 31. avgusta 1928 prišlo 30.000 potnikov iz inozemstva skozi to pristanišče na Švedsko. Močen dotok tujcev javlja osebito v severne švedske pokrajine, zlasti Jemtland in Laponsko. Nad 20.000 inoizancev si je poleti ogledalo te dežele. Izletišče Abisko v Laponiji, znano kot najpripravnejši kraj za opazovanje polnočnega solca, je dobilo 1900 obiskov od vseh strani sveta.

Povodno taborenje

Neka zdravniška smotra na Francoskem nasvetuje taboritev na vodi. Z majhno jadrnico ali motornim čolnikom oziroma tudi obično ladjico na vesla utegneš lepo prebiti svoje poletne počitnice, ako znaš omejiti svoje zahteve na najmanjšo mero. Vsak večer poiščeš zaveten kotichek, da tam razpneš svoj šotor. V tebi mora biti nekoliko skavta, precej sportnika in ljubitelja prirode. Kdor je umel na ta način začasno sleči »starega človeka«, si je mnogo pridobil na zdravju. Stroški za vso opremo, ki lahko traja leta in leta, so razmeroma nizki.

Muhaste številke

Ako množiš 142.857 z 1, 2, 3, 4, 5 ali 6, dobiš vselej zmnožek iz istih števil, razvrščenih v istem redu. Če pomnožiš s 7, vsebuje produkt edino devetice. Kdor utegne množiti 12.345.679 z 9, 18, 27, 36, 45, 54, 63 in 72, najde zmnožek, obstoječ iz samih enic, dvojic, trojic, štiric, petic, šestic, sedmic in osmic.

Osušitev Severnega morja

Nemški inženjerji so, kakor poroča Georges Neuwich, dopisnik Daily Chronicle na Dunaju, napravili načrt, kako bi osušili del Severnega morja, da bi Evropa, po njih mnenju dosti premajhna, zavojevala 260.000 km². Prvi učinek te nakane bi bil tak, da bi iz Anglije naredili celinski narod in potemtakem obrezpredmetili prosluli prekop pod Rokavom, o katerem se govori že tako dolgo. Vendar započetniki velikopoteznega naklepa molče o tem, čigavo naj bi bilo na ta način pridobljeno ozemlje.

Rešitev po brezžičništvu

Brezžičništvo je na čudežen način otelo dekletce v belgijski vasi Conthuinu. Oni dan je proti 8¼ belgijski Radio prekinil

svoja dnevna poročila ter javil svojim poslušalcem, kako ga je zdravnik v Conthuinu, dr. Beaujan, pravkar telefonski obvestil, da bi se mogla rešiti 17 mesečna deklica, ki jo je zadela otroška kap, ako bi kdo prinesel v to oddaljeno selo potrebnega antipolimieličnega seruma. Čim je to zvedel, si je bruseljski poslušac Dejon sezul copate in, pustivši radijsko razvedrilo na cedilu, jo pocedil v lekarno po navedeno krvno sirtko ter oddrđal z avtom 120 kilometrov daleč k dr. Beaujanu. Vbrizg je pomagal, deklíč je bil iz nevarnosti.

Chopinova pogrebница

Poljski skladatelj Chopin, francoskega pokolenja, je bil pri prijatelju slikarju z večjo družbo na domači veselici. Za razvedrilo je gostitelj pokazal igro z lesenimi lutkami. Prizor se je končal s pokopom ene izmed teh čeeíc. Na gospodarjevo prošnjo je Chopin sedel za klavir, da bi z glasbo spremljal pogreb lesene lile. Añ bolesta domišljija ga je potegnila za seboj in pozabivši, da gre le za mulko, je avtor „Nokturnov“ kar takrat improviziral svojo pretresljivo mrtvaško koračnico, Marche funèbre.

Preobrazba plesne mode

Les vrezal Elo Justin

ZIVLJENJE

IN KNJIGA-7

Vsebina:

- O. Schmitz:
Prekletstvo občutljivosti
- Arij Stid:
Hotel Evropa
- M. Skubenko-Jablanovskij:
V pasti (nadaljevanje)
- Dr. Jože Rus:
Dragocene rude
Električna smrt
Trgovina s sužnji v Orientu
- Ignotus:
Kometi, vseмирski popotniki
- J. Logar:
Gospod Matiče
- Ivan Bajželj:
Moderna ženska telesna vzgoja
Plodne mule
En dan v Madridu
V snegu in ledu na Himalaji
Kaj pravi Sonja Henle o sebi?

ST.
9

Nasveti mlademu prijatelju

Opazoval sem te nocoj v večerni družbi. Bil si potrj in nezadovoljen s samim seboj. Sedel si ob strani ženske, ki jo obožuješ, pa nisi mogel odpreti ust. Skušala te je opogumiti, potem je v nesigurnosti vstala in mrmrala, da mora iti. Uro kasneje si jo našel zopet svežo, veselo, ob strani drugega.

Pridružil si se skupini politikujočih. Govorili so o stvareh, ki jih dobro poznaš: o vojni, o davkih, o gospodarskih krizah. Ničesar niso rekli, kar bi ne bilo sleherno jutro črno na belem v časnikih, in vendar se je zdel njih pogovor živahen in duhovit. Hotel si se vmešati v pogovor. Začuden so se obrnili proti tebi, tako kakor bi motril dober orkester nove gosli, če bi napačno svirale. Pričel si pripovedovati; po dveh stavkih ti je odsekal besedo gospod z visokim glasom in nihče ni hotel slišati konca.

Nisi upal oditi prvi, toda priključil si se prvim odhajajočim. Šel si počasi s sklonjeno glavo. Najrajši bi bil stekel za teboj in ti rekel: to ni nič. Tvoja nocojšnja pustolovščina? Vsi mi smo jo doživeli. Ne misli, da je kdo opazil tvojo molčečnost. Ljudje so preveč zaposleni s samim sel, da bi mogli dolgo misliti nate.

Zavidaš jih zaradi njihovega ugleda. Ugled pride s poklicem in povzroči pomanjkljivo kritično zmožnost. Z leti najdeš svoj položaj v življenju. Naučil se boš uveljavljanja. Pridobil si boš neomajno naziranje. S tem ščitom boš hraber. Doktor pa se to ne zgodi, uvažuj par pravil začasne modrosti: nikdar ne govori če se prvič znajdeš v tujem krogu. Poslušaj in se uči. V Parizu so istočasno samo tri snovi za razgovore. Nauči se vseh treh tako, kakor da bi se pripravljaj na vsa vprašanja zgodovinskega izpita. Potem čakaj na svoj trenutek. Bodi teolog, psiholog, jurist, citiraj formulo za ekskomunikacijo in besedilo paragrafov državljanskega zakonika. Svet se klanja specialistom.

Z ženskami bodi preprost in drzen. Ženske ljubijo naravo in imajo rade, da se govori z njimi o njih. Ne oklevaj govoriti o svojem poklicu. Moško delo jim je všeč. Tudi ne pozabi biti nerazumljiv. Rekle bodo: »Ta je tisti mladenič z lepimi očmi, ki je govoril z menoj o Einsteinu.«

André Maurois

Telefonska ljubezen

Srečal sem na cesti mlado hčerko svojega starega prijatelja. »Čemu ta žalosten obraz?« sem vprašal. — »Nima me več rad«, je odvrnila z izrazom, za katerega bi jo lahko zavidala Bergnerjeva. »Kako pa veste to?« — »Ni mu več mar zame. Niti časa nima, da bi me poklical po telefonu! Saj je čisto jasno!« Zadnjega argumenta nisem mogel odbiti. Da nima časa klicati po telefonu — no da...

Spomladi sem jo srečal zopet. Njene osemnajstletne oči so se svetile, kretnje so bile nežne, nezaveden smehljaj ji je igral okoli ust. »Vse v redu, je vzkliknila: »Srečna sem. Ljubi me. O, kako me ljubi! Trenutno ga ni v Berlinu, na dopustu je v Buchholzu.« — »Tako? V Buchholzu.« — »Prišlo je na dan, da je bil pozimi bolan in mi zaradi tega ni mogel telefonirati. Zato pa kliče zdaj vsako jutro iz Buchholza, navedno čim se zbudim. Včasih telefonira celo dvakrat, ob nedeljah pa kar trikrat.«

»No, to je pa lepo. Kje pa je ta Buchholz?« — Nekje doli daleč na jugu. V Breisgau mislim. To pa vem čisto natančno, da stane telefonski klic od tam tri marke. Za tri minute! V soboto ava govorila tri in dvajset minut! V četrtek - osemnaest. In tako je vsak dan. O, kako me ima rad!«

Nekoga jesenskega večera sem jo zopet videl pri vhodu v neki kino. Spremljal jo je lep mladenič. Zašepetal sem ji v uho: »Zares lep fant! Zelo me veseli!« Zavrnila me je zaničljivo: »To je vendar Karel. Tisti ki sem vam govorila o njem, je čisto navaden slepar.« — Kako to?« — »Prišlo je na dan, da sploh ni bil v Buchholzu, kakor sem mislila, ampak nekje čisto drugje. To je vendar tukaj, čisto blizu Berlina, ne na jugu in telefonski razgovor od tam stane samo deset pfenigov. Veliko junaštvo porabiti za telefon vsak dan groš! In ob nedeljah dvakrat toliko. Takšen stiskač! In čisto natihoma je pristavila: »Karel mi je obljubil, da mi bo telefoniral iz Pariza!«

Osin Dimov

ZDRAVA ZABAVA

Brez dvoma je ples zadnji dve leti precej izgubil svoje privlačnosti, piše list »Bystander«. To je prejkone zgolj trenuten mrk, ali mrk pa vendarle. Ako bi šlo samo za to, naj se opusti razvada, da se dvigneš med posameznimi jedmi pri sijajnem obedu izza mize in se greš nekoliko vrtit v hotelsko plesalnico, bi si morali samo čestitati. Toda ples je izvrstna vadba, ki jo smemo živo priporočati osebam obeh spolov med 8. in 80. letom. Na drugi strani je bal lepa stvar, to je zdravo razvedrilo, ki utegne biti tudi duševno okreplilo. In ako ste se zabavali do zore v nočnem restavrantu, se boste drugi dan ob prebujenju počutili dosti boljše, če ste vsaj nekaj časa rajali ponoči.